

**SERSEM KOCANIN
KURNAZ KARISI**

(Oyun, 3 Perde)

KİŞİLER

BİRİNCİ PERDE

Kıskanç Herif

TOMAS FASULYECİYAN	Georges Dandin
HIRANUŞ	Angélique
HOLAS	M. de Sottenville
SATENİK	Mme. de Sottenville
AHMET FEHİM	Clitandre
VİRJİNYA ZAGAKYAN	Claudine
KÜÇÜK İSMAIL	Lubin
SUFLÖR KÂZİM	
KAHVECİ	
AHMET VEFİK PAŞA	
RIFAT AĞA	

İKİNCİ PERDE

Yorgaki Dandini

AHMET VEFİK PAŞA	
VİZENTAL EFENDİ	
ŞEBRENK BACI	
TOMAS FASULYECİYAN	Yorgaki Dandini
HIRANUŞ	İrini
HOLAS	Kostaki Kaçivelaki

SATENİK
AHMET FEHİM
VİRJİNYA ZAGAKYAN
KÜÇÜK İSMAİL
ASIM BEY
RIFAT AĞA

Ezmaragda Kaçivelaki
Beyzade Samurkaş
Katinko
Yanko

ÜÇÜNCÜ PERDE

Sersem Kocanın Kurnaz Karısı

AHMET VEFİK PAŞA
ŞEBRENK BACI
VİZENTAL
KÜÇÜK İSMAİL
HIRANUŞ
VİRJİNYA ZAGAKYAN
AHMET FEHİM
HOLAS
SATENİK
TOMAS FASULYECİYAN
SAĞIR
KAHVECİ

İbiş
Mahpeyker
İşvebaz
Karanfilzade Tarçın
Kevakibizade Kimyon
Kevakibizade Servinaz
Himmet Ağa

BİRİNCİ PERDE

BAŞOYUNCU – (Pulover ve pantolonla gelerek)

Sevgili seyircilerimiz
BİZİM TİYATRO'ya hoş geldiniz
Özlemimiz adımızdan belli
BİZİM TİYATRO kumpanyamızın adı
BİZE has bir tiyatro
İstedüğimizden kelli.

Eloğlunun yaptıklarına
Özeneğimize
Maymun misali
İstedik ki
BİZİM temaşa geleneklerimizden kalkıp
Ve de çağdaş tiyatronun verilerini
Hesaba katıp

BİZİM insanlarımızı, konularımızı
BİZİM olan biçimlerle
Jestlerle, mimiklerle
BİZİM rahat ve sıcak
Türkçemizle
Ve de BİZE özgü bir görüşle
Serelim önünüze

Öyle bir tiyatro ki
Boram boram BİZ koksun
Hem de çağa uygun olsun
Bu gece huzurunuzda
Tiyatromuzun cefakâr öncülerinden
Bir grubu canlandıracağız.

Nasıl sefalet çekmişler
Aramışlar bulmuşlar
Aldanmışlar ummuşlar
Gerçeği bulduklarını sanıp böbürlenmişler
Sonra da çıkmaza girdiklerini anlayıp
Nasıl üzülmüşler
Tıpkı bugünkü bizler gibi.

Oyunumuzu tiyatromuzun gelmiş geçmiş
Bütün gönüllülerine
Ve en büyük tiyatro gönüllüsü
Ahmet Vefik Paşa'ya adadık

Evet ne demiş ustalarımız
İsim isme, kisib kisbe, semt semte benzer
Geçmiş zaman söylenir
Yalan gerçek vakit geçer
Diyelim mevlam işimizi rasgetire!

(Bursa'da Melekzad Bahçesi. Mevsim sonbahar. Yerde kuru yapraklar. Kenarda iri bir çınar. Ortada döküntü bir sahne. Piyanonun başında Holas. Hemen onun yanında, elinde mendil, soprano pozunda Satenik şarkı söylemektedir)

Plaisir d'amour
ne dure qu'un moment
Chagrin d'amour
dure toute la vie.

(Ahmet Fehim bir aşağı bir yukarı dolaşmakta, dudaklarını "a, e, i, o, ü" diyecek gibi büzüp kendini biraz sonra başlayacak provaya ısıtmaktadır. Kenarda kırık bir ayna ve topal bir masa önünde makyaj yapan Virjinya. Trupun en zarif kadını olan Hıranuş, yırtık bir paravananın güya arkasında ama herkesin gözü önünde bluzunu, etekliğini çıkarıp pıyırım pıyırım bir oyun kostümü giymektedir. Küçük İsmail bir dekorun çivisini çakar, sonra kenara geçip tespih çeker. Suflör Kâzım önünde metin, şano yükseltisinin kenarında yere uzanmıştır.)

BAŞOYUNCU – Efendim. 1876 yılı. Bursa'da Melekzad Bahçesi'nin şanosu. Bu gördüğünüz arkadaşlar Tomas Fasulyeciyan tiyatro kumpanyası oyuncularını. (Projektör, her adı geçen oyuncu üzerinde duracaktır.) Şarkı söyleyen Satenik. (Satenik, halka selam verir.) Ona piyanoda eşlik eden Holas. (Aynı oyun. Giydirici teknisyen, elinde kostüm ve perukla girer, başoyuncuya yaklaşır. Başoyuncu puloveri çıkarıp elbisesinin üstünü giyer.) Volta vurup diksiyon temrinleri yapan genç, Ahmet Fehim. (Fehim halka selam verir. Fasulyeciyan peruğunu da çıkar.) Makyajını tamamlayan şu esmer güzeli Virjinya. (Virjinya selam verir.) Şu giyinen çıtıptı kız baş kadın artistimiz Hıranuş. (Selam.) Tespih çeken Küçük İsmail. (İsmail kalkıp temenna eder.) Bu da bizim sarhoş suf-

lörümüz Kâzım. Birazdan ben de Tomas Fasulyeciyan olacağım, daha olmadım.

KÜÇÜK İSMAİL – Olacaksan ol da, bir an önce provaya başlayalım usta. Namaza geç kalıyoruz.

BAŞOYUNCU – Pantolonu da herkesin önünde değiştiremem ya, dur patlama. *(Acele çıkar.)*

K. İSMAİL – *(Seyircilere)* Efendim, bizim usta, Güllü Agop'la bozduktan sonra İstanbul'da tutunamayacağını anlayarak bizlerden bir heyet kurdu. Kapağı attık Bursa'ya. Şimdi burada Molyer'in şey... neydi onun adı?

AHMET FEHİM – Georges Dandin komedyası.

HOLAS – Komadya deyin de gene kafası atsın. Adam bunu facia diye oynuyor.

K. İSMAİL – Neyse, işte bunu "Kıskanç Herif" adı ile hazırlıyoruz.

AHMET FEHİM – *(Seyircilere)* Bu oyunu seçişimiz sebepsiz değil. Sadrazamken birkaç ay önce olmayacak bir jurnalle Bursa Valiliği'ne sürülen Ahmet Vefik Paşa, şifa bulmaz bir tiyatro ve Molière hastası.

K. İSMAİL – Belki oyunumuza gelir de bir ihlanda bulunur ümidi yok mu ya! Açlıktan kursağımız kurudu. Mideimizin cidarları birbirine yapıştı.

AHMET FEHİM – Eldeki piyesin mütercimi meçhul. Osmanlı Dram Kumpanyası'nda çalışırken, bu defter nasılsa ustanın eline geçmiş.

HOLAS – Yürütmüştür, huyudur.

SATENİK – *(Seyircilere)* Paşayı Gedikpaşa tiyatrosundan tanırız. Gençliği Paris'te geçtiğinden şansonları pek sever. Bu yüzden oyundan önce söylemek üzere bir şanson hazırlıyoruz. Haydi Holas Efendi. *(Holas piyanoda çalmaya, Satenik şarkı söylemeye başlar.)*

Plaisir d'amour
ne dure qu'un moment

Chagrin d'amour
dure toute la vie.

AHMET FEHİM – *(Holas'ın yanına gider.)* Keselim çocuklar. Prova jenerale geçiyoruz. *(Kulise seslenir.)* Biz hazırız usta.

FASULYECİYAN – *(Sahneye girer, yırtık pırtık oyun kostümünü giymiştir. Elbisesinin sefaleti ile tezat teşkil eden bir tafra ile ortaya gelir, elini başına kor. Durur.)*

VİRJİNYA – *(Şano dışındaki bankta oturan Hıranuş'un yanına gidip dirseği ile dürter.)* Usta konsantre yapor.

DANDIN – *(Derin bir nefes alıp tiradına geçer.)* Ah! Eyvah! Bahtsız ben. Kötü kaderim beni ne felaketengiz bir izdivaca sürükledi. Meğerleyim asilzadegân kızı ne acayip mahluk imiş. Ben bu feciayı eyi öğrendim. Bizim gibi köylünün asilzade familyasına girmesi, ne acı zehir olduğunu her gün tadorum. Bunlar bizim gibi insana asla hısım ve yoldaş olmaz. Ancak kesemize ortak olurlar, malımıza nikâh ederler. Ah mega asvas! Ben bu servet-i samanıyla burnu Kafdağı'nda bir karıyı almaktansa kendi ayarım bir köylünün damadı olsam daha münasip olmaz idi? Evet, belki refikayı hayatım beyzade kızı olmaz idi ama beni koca bilirdi. Ah Georges Dandin, Georges Dandin! Sen kendin ettin bu haltı. Senin amelindir. Ne halin varsa gör. Şimcik evim başıma zıندان olur.

HOLAS – Usta, bu bana biraz santimental geldi. *(İsmail göz kırpar.)* Bu oynadığımız komedyaya değil mi?

FASULYECİYAN – Bilakis faciadır. Güllü Agop'ta da böyle başlar idim oyuna. Georges Dandin burada bize kaderinden tazallum edor. Bunu sırtarak yapsın istorsun angut? Bu oyun bir jalousie ve adultere hikâyesidir.

K. İSMAİL – O nedir o?

AHMET FEHİM – Kıskançlık ve zina.

FASULYECİYAN – Asılızade kızı olan karısı tarafından biteviye aldatılan bir yeni zenginin faciasıdır. Hincik ikinci mencilis. Bu andante girişten sonra hemen allegretto bir mencilis gelor. Tam kontrast olsun dey. Molyer'e işini sen öğreteceksin abuş? Hadi. İkinci mencilis. Georges Dandin. Lubin. Lubin'i kim oynor?

K. İSMAİL – (*Virjinya'ya sorar.*) Kim oynuyor o dediğini?

FASULYECİYAN – Sen oynorsun evladım. Deli misin İsmayil? Daha rolundan haberin yoktur? İsmayil yoksam rolunu sevmorsun?

K. İSMAİL – Yok, rolümü seviyorum da usta, ismimi sevmiyorum. Şunu İbiş yapsak olmaz mı?

FASULYECİYAN – Olur. Ben de Memiş olayım. İbiş'le Memiş'in Maceraları. Deli misin evladım? Tuluat değil bu, facia deorum. Devam. Bunda hızlı tempo istoorum. Hafif, rapid, bir menuet misali. (*Holas piyanoda menü çalar. Fasulyeciyan sert bakınca bırakır.*)

SUFLÖR – Vay kimdir bu herif ki...

DANDIN – (*Kendi kendine*) Vay kimdir bu herif ki, benim evimden çıkar?

LUBIN – (*Onu görerek apar.*) Breh, işte bir adam ki bana dikkatle bakıyor.

DANDIN – Beni tanımoor.

LUBIN – Bir şeyler seziniyor galiba.

DANDIN – Selam bile vermedi budala...

LUBIN – Benim burdan çıktığımı ister misin gidip kocasına gammazlasın...

DANDIN – Hey yavruş, uğur ola.

LUBIN – Mösyö, ömrünüz çok olsun.

DANDIN – Sen zannımcas buralı olmamalısın.

LUBIN – Hayır mösyö, ben buraya yarınki panayırı seyretmeye geldim. Seyrettim şimdi gidiyorum.

FASULYECİYAN – (*Öbürkölere*) Burada bir espri varsa neden bir ağızdan gülmorsunuz?

VİRJİNYA – (*Uykulu, ilgisiz*) Ne esprisi?

FASULYECİYAN – Bir kerte daha al İsmayil.

LUBIN – Hayır mösyö. Ben buraya yarınki panayırı seyretmeye geldim. Seyrettim şimdi gidiyorum.

FASULYECİYAN – Hala anlamadınız? Herifçiöglü yarınki panayırı bugünden gelip seyrettim gidoorum door. Hiç yarınki panayır bugünden seyredilir?

HIRANUŞ – Ha ağnadım. Yarın panayır yoktur ki, panayır cumaları kurulur.

FASULYECİYAN – Siz kim, Molyer kim? Tepemi attırmadan devam.

SUFLÖR – Hey canım bana baksana...

DANDIN – Ey canım, bana baksana. Sen zannımcas şu kapıdan çıktın.

LUBIN – Aman, sus olun mösyö.

DANDIN – Ey, ne var? Niçin sus olayım?

LUBIN – (*Usulca kulağına*) Sükût. Benim bu evden çıktığım kimse tarafından bilinmemeli. Ben bu evin sahibesine bir asılızade tarafından geldim...

DANDIN – Eyvah!

LUBIN – Gizli name getirdim.

DANDIN – Felaket!

LUBIN – Buna kimse vâkıf olamayacak.

DANDIN – Elbet. Sen fütür getirme. Kimse duymaz.

LUBIN – Herkes diyor ki, kocası pek kıskançmış. (*Dandin'de kıskançlık mimiği*) Boynuzlanmaktan hiç hoşlanmazmış... Huysuz (*aynı oyun*)... Densiz (*aynı oyun*)... (*Takılır.*)

FASULYECİYAN – Ezberle şunu evladım İsmayil. Hep burada takılırsun be oğlum. Lafına göre mimik edeceğiz. Senden laf gelmeyince böyle kaloorum. Al bir kerte daha.

LUBIN – Herkes diyor ki kocası pek kıskançmış, boynuzlanmaktan hoşlanmazmış. Hasılı huysuz, densiz, titiz, eserekli, terelelli, heyheyli, osuruğu cinli bir herifmiş. *(Dandin her sıfat için mimik yapmıştır, sonuncuda durular.)*

FASULYECİYAN – Bir dakika. Tuluat istemem İsmayil. Bu son lafına nasıl mimik uydurayım? Al şu oyuna bir nazar et. “Osuruğu cinli” gibi adi laflar vardır ki burada? Ortaoyunu değil bu. Klasik Molyer faciası. Molyer oynarken insan hazırol durmalı, önünü iliklelemeli.

K. İSMAİL – *(Birden, pantolon düğmelerini açık bıraktığını görür, sırtını dönüp usulca ilikler.)* Bozulma usta, Molyer’in lafları biraz kofti geldi de neşelendirelim dedik.

FASULYECİYAN – Ah gafil! Molyer’i sen kurtaracaksın? Zo onun her kelamı paskalya yumurtası gibi seçmedir. Bu İsmayil henttir nedir? Devam.

SUFLÖR – O seni gönderen...

DANDIN – O seni gönderen mösyönün adı ne oloor acep?

LUBIN – Bizim köyün senyörüdür. Kont... şey... Hay aksi şeytan, dilimi döndüremiyorum. Adı batsın.

FASULYECİYAN – Ne biçim isim o adı batsın?

K. İSMAİL – Hayır, adama diyorum yani adı batsın diye.

FASULYECİYAN – Ha gene tuluat. Neyse devam.

SUFLÖR – Klitandr...

LUBIN – Evet Klitandr. İşte şu ağaçların arkasındaki kırmızı konakta ikamet ediyor.

DANDIN – *(Kendi kendine)* Hı odur, o iki dirhem bir çekirdek züppe. Meğerleyim buna binaen bize komşu olmuş. Bak burnum kokuyu iyi almış ki ben de tastamam ondan işgullanordum.

LUBIN – Fakat öyle iyi adamdır, öyle iyi adamdır ki, böylesini mumla arasanız bulamazsınız. Sade şu kadına

gidip vurulduğunu, onunla sohbet etmek istediğini söyleyivermem için bana tam üç altın bahşiş verdi.

DANDIN – Ya... Sen de o işi becerebildin mi barım?

LUBIN – Ne demek! İçerde Klodin diye bir hizmetçi kız var. Benim ne dediğimi o cin fikirli kız birden anladı. Doğru beni götürdü hanımıyla görüştü.

DANDIN – *(Kendi kendine)* Vay namert besleme. Demek ki velinimetine hıyanetlik edorsun.

LUBIN – O Klodin de ne kız yani, bir içim su. Aklımı alıverdi. O razı olsa varmaya, onu şimdi alırdım. *(Virjinya’ya yulışır.)*

FASULYECİYAN – *(Suflöre)* Söyle ulan, uyuma sevroş. Takilorum her gün burda, bilorsun.

SUFLÖR – Öyle ama kendisine...

DANDIN – Öyle ama kendisine kur eden o mösyöye karşılık madam ne cevap verdi bakayım?

LUBIN – Dedi ki... Dur göreyim ne dedi. Dedi ki, izhar-ı aşk ve muhabbetinden ziyadesiyle memnun ve müteşekkir olduğunu, lakin kocasının huysuz, densiz, titiz, eserekli, terelelli, sinirli, garip, acayip kızgın... *(Dandin’de gene tikvari yüz mimikleri.)*

FASULYECİYAN – Bırrr bırr bırr bırr... Ne olur? Payton arabası gibi koşturorsun. Kelimeleri düğün çorbası gibi hamhum şaralop yutorsun. Bu sefer de mimik bindiremorum. Sükûtları konuşuramorsun be evladım.

K. İSMAİL – Sükût mu konuşacak usta?

FASULYECİYAN – Sen beni La dame aux Camelias piyesinde Armand Duval rolunun veda sahnesinde gördün? Görmedin. Görersen böyle laflar etmezdin zaten. Ben o sahnede sükûtu laflardan fazla konuşururum. Öyle yerler olur ki, sükût bangır bangır bağırır. Âdeta sessizlik feriyadı figan eder.

K. İSMAİL – Hoppala, keçileri kaçırdı seninki...

FASULYECİYAN – Evet (*Armand Duval olur.*) Madmazel. Sükût. Lekeli mazinize vâkıf olmuş isem. Büyük sükût. Aramızdaki rabıtayı hissiyaneye bir nihayet vermek iktizadır. Çok büyük sükût. Halk sus olmuş. Dehşet içinde. Margörit Gotiye külçe gibi yere yığılmış. Sükût. Bir takke, iki takke, gün olur seyircisine göre üç takke sükût. Hatta bazen öyle olur ki...

K. İSMAİL – Halk bitti sanıp dışarı çıkar.

FASULYECİYAN – Laftır ki edorsun? Güleyim barı. Laf kıtlığında keçiye Abdullah Çelebi derlerse bu da odur işte. Devam. Oyun payı bırakarak.

LUBIN – Yani mösyö sizin anlayacağınız... (*Durur*) Kadın kendi dengi... (*Durur*) bir beyzade ile... (*Durur*) kırıştırıyor.

DANDIN – (*Kendi kendine*) Ya. Üstüne lanetler yağsın. Şelafe.

LUBIN – Ah ne eğlence olacak. Âşık gelecek, herifin bu dolaplardan hiç haberi olmayacak. Kıskaçlık belasıyla burnu sarkacak. Kuyruğu kısılip tava sapına dönecek.

DANDIN – Sen öyle bil. Ben edeceğimi bilorum.

LUBIN – O halde mösyö bana müsaade ediniz. Ve hoşça kalınız.

DANDIN – Güle güle.

LUBIN – (*Sahneden iner, tekrar çıkarak*) Ah. Ah. Bir de benim için zevzek, her şeyi yüzüne gözüne bulaştıran bir budala derler. Görüyorsunuz, bana verilen işi ne güzel becerdim. Haydi hoşça kalın.

DANDIN – Güle güle.

LUBIN – (*Gider gibi yapıp gene gelir.*) Aman, aman, aman. Unuttum. Yalnız ağzı yummalı, sesi kesmeli; çünkü bir ağızdan çıkan bin ağza yayılır. Haydi hoşça kalın. (*Çıkar.*)

DANDIN – Güle güle.

LUBIN – (*Aynı oyun.*) Aman, aman. Bin ağza yayılır, kocası duyar, kıyamet kopar, hoşça kalın.

DANDIN – Güle güle.

LUBIN – (*Aynı oyun.*) Aman, aman, aman.

FASULYECİYAN – Başlatacaksın amanından da zamanından da. Tuluat istemorum, zevzeklik istemorum, lafın bitti. Defol. Dışarı!

K. İSMAİL – Lafımın en padişahını ettirmedin be usta.

FASULYECİYAN – Başlatacaksın padişahından... (*Eliyle ağzını kapar.*) Lafından başlatacaksın şimdi. Padişahım çok yaşa!.. Nerde kalmıştık?

SUFLÖR – Tirad, usta.

FASULYECİYAN – Diran usta nerden çıktı? Alacağı vardı. Onu istemeye geldi acep?

SUFLÖR – Tirad, usta.

FASULYECİYAN – Öyle söylesene pis sevroş. Tirada geldik desene. Evet. Nerde kalmış idik? Aracı Lubin'den karısının beyzade Klitandr ile kur ettiğini öğrenen Dandin, tekrardan dertlonoor.

DANDIN – (*Yine elini başına kor, konsantrasyon yapar, derin bir nefes alır, tiradına başlar.*) Ey talihsiz kaderinin en kötü tecellisi ile en büyük felaketlerin uçurumuna yuvarlanan zavallı, bedbaht Georges Dandin. Göroorsun karın sana ne madikler atoor. Beyzade kızı ister idin değil mi? Al öyle ise. (*O sırada kahveci çırağı girmiş, oyunculara çay mı kahve mi istediklerini sormaya başlamıştır. Fasulyeciyan bunu ilkin fark etmez, tiradına devam eder.*) Ama sen intikamını alamazsın. Semerini bilem dövemezsin. (*Çırağı fark edip*) Defol! (*Çırak yerden bir çay bardağını alacakken bu ses üzerine korkup tökezler.*) Çünkü onun beyzadeligi senin kolunu bükür. (*Çırak başka bir gruba doğru usulca se-*

ğirtir.) Karın köylü kızı olsaydı sopa bilem atardın. Ama yok, sen kişizadelikten tatmak istedin. Rahatın battı. Meheldir sana. Ah bir kızorum, bir afatlanorum ki kendim kendimi tokatlayacağım (kahveciye) defol (aynı oyun) gelor. Gamdan ölmem garyetten helak olacağım. Ah vefasız karı, hem âşığının haberine kulak verir, hem de karşılık vaadeyle. Ama ahdü peymanım olsun ki, bunu (çırağa) defol (devamla) onun yanına komam. Defol. Bu fırsatı kaçırmam. Varayım hemen pederine ve validesine şekvada bulunayım. Ha zaten tam kertesinde onlar da bunda gelorlar. (Uzaklaşmakta olan kahveci çırağına sert bir eda ile) Evladım kahveci! (Kahveci durur, korku ile ona bakar.) Bana da bir sade kahve getir. (Oyunculara) Devam. Mösyö de Sottenville, Madam de Sottenville, Georges Dandin mencilisi.

HOLAS – *(Kenarda kalmış kestirmektedir, hafifçe horlar.)*

FASULYECİYAN – Monsieur de Sottenville, Madam de Sottenville, Dandin mencilisi.

(Satenik uyumakta olan Holas'ı dürter. Holas uyuduğu yerden düşer, homurdanarak kalkar, uyku sersemi ters istikametteki kulise gider.)

FASULYECİYAN – Holas ne o? Ayakyoluna gidorsun? Sahneye gel, rolun geldi.

HOLAS – *(Bakınır, sonra birden sahneye girip yere diz çöker.)* Sevgili mahdumum Guido, seni tek vârisim nasbettim. Bilocümle altınlarım ve mücevheratımı Monte Kristo Adası'nda gizli bir mahalle saklamış bulunuyorum. Sahildeki eski şato harabesinden başlayarak yirmi ikinci kayayı kaldır. Yeraltına inen bir merdiven göreceksin. Hazine mahzenin şimalı garbisindeki köşede gömülüdür.

FASULYECİYAN – Ne Monte Kristo'su be, ne hazinesi? Neler saçmalorsun? Ne alâkası var Monte Kristo'nun burda?

HOLAS – Tuh, affedersiniz, yanlışlıkla Monte Kristo piyesindeki repliğimi söylüyorum.

FASULYECİYAN – Hay Allah cezayı versin.

SATENİK – Anam bu Georges Dandin'dir, kıskanç herif...

SUFLÖR – *(Sufle verir.)* Nedir o damat...

M. de SOTTENVILLE – **Nedir o damat, sizi karışık ve pür telaş içinde görorum.**

FUSULYECİYAN – Bir takke Holas. Bu aklınca Monsieur de Sottenville yürüyüşüdür?

HOLAS – Hee... Ne var yürüyüşümde?

FASULYECİYAN – M. de Sottenville bir asilzadedir. Bir senyördür. Zadeğân sınıfına mensup olup kraldan da nişanı vardır. Sen katil Todori gibi yürorsun.

K. İSMAİL – Biraz iki yanına kaykıl, Holas Efendi. Çenen iki gerdan olsun. Devir gözünü, göbeğini de çıkar. Bak böyle *(Yürür.)* şakır da şakır, şakır da şakır.

FASULYECİYAN – O şakırtı da nedir?

K. İSMAİL – Nişanları şakırdıyor usta.

FASULYECİYAN – Zevzeklik istemoorum. Devam. Böyle yürüyeceksin. *(Kibar yürüyüşü yapar. K. İsmail arkasındadır, onu taklit eder.)* Her tarafından asaletlik akacak. Şimdi sen al bakayım. Önce yalnız, sonra Satenik'len. *(Holas yürür.)* Olmadı. Bir daha. *(Holas gene yürür.)* Olmadı. Bir daha. *(Holas yürür.)* Olmoor. Olmoor. Çünkü hep kaytarma merakındasınız da ondan. Halbuki durmadan çalışmak ve gene de çalışmak iktizadır teatroda.

SATENİK – Usta, insanda kabiliyet varsa vardır. Çalışmakla bir şey olmaz.

HIRANUŞ – Helbet.

K. İSMAİL – Bir kere çalışmak insan tabiatına aykırıdır. İsbatı da şu ki, insan çalışınca yorulur.

FASULYECİYAN – İcinizde sanatın mukaddes aşkı olmaz ise helbet yorulursunuz. Alexandre Dumas ne demiş: Bir aktör her gece yüzlerce insanla aşk randevusu olan adamdır, demiş. Bu meslek aşk ister, heyecan ister. Öyle herkeşlere vergi değildir. Dadı haktır. Yoksa teatro nedir ki? İki kalas bir hevestir. Burda heves yok, sadece kalaslar var. Her kim ki, bu aşkı içinde duymor, gitsin kendini denize atsın. Sincerement sorayım sana Holas: Piyesi baştan sona okudun?

HOLAS – Yoo.

FASULYECİYAN – Aç kulağını diğne öyleyse. Sırfen senin için bir kerem daha hülasaten rezüme edoorum. Dandin, asilzade Sottenville familyasının kızı Angelique ile evlidir. Birinci perdede kız, komşu köşkün asilzadesi Clitandre ile korte eder. Dandin işi sezer. Fakat karı zeytinyağı gibi sıyrılır. Dandin, şüphe ettiği Clitandre'a tarziye verir. İkincide âşıklar işi daha da ileri götürürler. Beni diğnorsun? Yoksam sevroşla konuşorsun?

HOLAS – Dinlemiyorum. Eserin mevzuunu bilmiyorum, bilmek de istemiyorum.

SATENİK – Ka vo.

AHMET FEHİM – Hoppala, cıvıttı gene.

HOLAS – Bir aktör oyunun sonunu bilmemeli.

FASULYECİYAN – Bakorum yeni icatlar çıkarırsun teatro zanatında.

HOLAS – (*Satenik'e*) Matosyan'ı Sezar Borjiya'da Oktavio rolünde hatırlarsın değil mi Satenik?

SATENİK – He hatırlarım. Ne olmuş Matosyan'a?

HOLAS – Daha birinci perdeden, son perdede öldürüleceğini belli ediyordu. Melul, mazlum, boynu bükük bir halde çıkmıştı sahneye. Piyesin sürprizini bırakmıyordu. Oyunu okumamış olsa böyle mi olurdu?

AHMET FEHİM – İyi ama, o zaman baştan sona rol çizgisini nasıl ayarlar?

K. İSMAİL – Boş ver abi, rol çizgisine mol çizgisine. İnsan ne söyleyeceğini bilirse tadı mı kalır tuluatın?

FASULYECİYAN – Başlatacaksın tuluatından, İsmayil.

VİRJİNYA – Affınıza mağruren, benim de bu meselede bir çift lafım vardır usta.

FASULYECİYAN – De bakalım sen de, ne yumurtlayacaksın.

VİRJİNYA – İnsan, yaniyakim nevi beşer hayattaki rolunun sonunu hiç biloor?.. Hayır, bilmoor. Bilse feleğin sürprizine uğrar hiç? Uğramaz. E madam hayat gibi teatro istoruz, o halde oyunun sonunu bilmesek daha hayat gibi oynarız be.

FASULYECİYAN – Oyunun sonunu bilmeden hiç rola girilir? Rol üzerinde konsentrasyon yapılır? Ben meşk edeceğim şahsın hissiyatı hakikisini derunuma temessül edebilmek için rolümü bir kerem, on kerem değil, yüz bin kerem okurum. Rolümü iliklerime kadar yaşayışımın sırrı işte bundadır. "Caniler Yuvası yahut Zamire"de Karın Deşen Jak oldum ise söz misali, üç ay boyu sokaktan geçen herkeşlerin hep karnına karnına bakardım. Bir kerem de hatırlarsın Satenik, Güllü Agop'ta Fatih Mehmet roluna bir girdim ise bir daha çıkamadım. Oyun bitti, ben bütün yaz Osmanlı İmparatorluğu'nun bütün mesuliyetini omuzlarımda taşıdım. Ne deorsunuz be, oyunculuk çocuk oyuncağıdır sanoorsunuz?

K. İSMAİL – Bunun için rolü baştan sona bilmek şart değil. Ben de "Nedametin Mükâfati"nda Rahip Karlo'yu oynadım. Kınalı'nın bütün kadınları üç ay boyu gelip bende günah çıkardılardı.

FASULYECİYAN – Gevezeliği keselim. Devam.

SUFLÖR – Nedir o damat...

M. de SOTTENVILLE – Nedir o damat? Sizi karışık ve pürtelaş içinde görüyorum.

DANDIN – Mazuratım şudur kim, ben bu izdivaçtan hoşnut olamorum. Şekvacıyım.

M. de SOTTENVILLE – Vay damat. Aceba sebebi ne oluyor? Bizim familyaya intisabınız size az nimettir?

DANDIN – Ne de nimet ya! Ben evlendiğimin ne hayrını gördüm sankim. Sadece düçarı hüsrân oldum o kadar. Evet, gerçi bu izdivaç sizce fena olmadı. Çünkü benim akçeler sizin koca koca deliklere yama oldu. Ama ben, ben ne örgendim bakalım. Ben olmasam haliniz duman, işiniz yaman, umurunuz darmadağın idi. Ama benim hiç işime yaramadı. Sadece ismi-me bir kuyruk takıp uzattınız o kadar. Monsieur de la Dandiniere yaptınız. Bütün kârımız bu olacak idi? Aldın ipek sattın ipek, hani kârın a köpek.

K. İSMAİL – Peki bu tuluat değil mi usta?

FASULYECİYAN – Gene ne saçmalorsun? Göstert şuna sevroş. (*Süflör gösterir.*)

(*Bu arada kahveci, çayları kahveleri getirir. Virjinya'ya lahmacun verir, çıkar.*)

K. İSMAİL – Hamdi Efendi'nin ilavesi. Yazısından tanıdım.

SATENİK – Hani sen okuma yazma bilmezdin?

K. İSMAİL – Ben matbaa yazısı okuyamıyorum. El yazısı okurum.

M. de SOTTENVILLE – Vay damat, siz Sottenville familyasına intisap iftiharını az bir devlet mi sanıyorsunuz kendinize?

Mm. de SOTTENVILLE – Ya bizim soyumuz La Prudoterie hanedanı? Bizim sülalemizin asaleti kız tarafından bile evlada geçer. Bu imtiyaz şerefine sizin evladınız da kişizade olacaktır. Bunu anlamoorsunuz?

FASULYECİYAN – (*Eline sıkıştırılan kahveye bakar.*) Kim verdi bu kahveyi bana? Provada kahve içilir?

SUFLÖR – Ne güzel...

DANDIN – Ne güzel. Evladım kişizade olacak ama bir çaresine bakılmazsa ben koskoca bir kokoroz olacağım.

K. İSMAİL – Boynuzlu.

M. de SOTTENVILLE – Vay damat, bu nasıl lakırdı?

DANDIN – Şöyle ki, kızınız doğru yola gitmor. Kızınızın harekâtı umumiyesi mide bulandırıyor.

Mm. de SOTTENVILLE – (*Ağzı dolu*) A, siz artık bardağı pek taşıyorsunuz damat. Ağzınızı pek dağıtorsunuz. Benim kızım bir duhteri pakizedir. Öyle namus kirletecek şey kabulüne asla müsait değildir. Üç yüzyıldır La Prudoterie hanedanında, hamdolsun, dile gelmiş açık meşrepli bir kadın yoktur.

M. de SOTTENVILLE – Sottenville hanedanında kurtizan kadın iştirilmiş şeydir? Asla. Bizim familyanın erkeklerine cesaret nasıl babadan oğula geçerse, kadınlarda da namus öylece anadan kıza devrolunur.

Mm. de SOTTENVILLE – Bizim ailemizde bir Jaqueline de la Prudoterie vardı ki, eyaletin valisine yüz kese akçeye bilem râm olmadı.

M. de SOTTENVILLE – Ya bizim soyda bir Mathurine de Sottenville varmış, kralın muhiplerinden bir dükten yirmi bin altın kabul edip de bir lahza onunla halvet olması için çalışmışlarsa da razı olmamış. Seksen üç yaşında kız oğlan kız, bakire ölmüş...

DANDIN – Evet ama ne yazık ki sizin kızınız pek onlara çekmemiş. Öyle mağsum, titiz çıkmamış. Çünkü her önüne çıkanla ahbaplık aroor.

M. de SOTTENVILLE – Biz kızımızın uygunsuz işlerine sahip çıkan adamlar değiliz. Suçunu önüne koyunuz. Ben de, anası da onun hakkından geliriz.

Mm. de SOTTENVILLE – Biz ırz bahsinde latife götürmeyiz. Kışızadelerde namus sözü maskaralık mı? Onu biz oldukça sıkıda büyüttük, terbiye ettik.

FASULYECİYAN – Kızını etmişsin ama kendin terbiye olmamışsın. Hiç böyle kibar laf edilirken lahmacun yenir? Olur iştir bu? Sen bunu nasıl yaparsın Satenik?

SATENİK – Midem ağrıyor anam, yemezsem ağrıyor.

DANDIN – Devam. Ben şu kadarımı bilorum ki, şurada bir delikanlı varsa onunla aşikâre sevişir.

FASULYECİYAN – *(O sıra birbirleriyle sahne dışında flört etmekte olan Ahmet Fehim'le Hıranuş'a)* Laubalilik istemem. Provaya dikkat edin. Rolunuz gelor.

DANDIN – *(Rolüne devamla)* Daha demin meyancısı geldi. O da kabul etti. Ben size olup gidenleri anlattım. Artık rövanşımı sizden beklorum.

Mm. de SOTTENVILLE – Aman. Öyle mi? Eğer valide-sinin ihlali namusuna sebep verecek böyle bir harekette bulundu ise ben onu kendi ellerimle boğar idam ederim. *(Kızını boğmuş bir ananın trajik pozunu alır, elini trajik bir pozla başına götürür, uzağa bakıp dalar. Fasulyeciyan bu duruşu rötüş eder.)*

M. de SOTTENVILLE – Siz hiç üzülmeysin. İkisinden de öcünüzü alırım. Eğer öyle bir şey varit ise, Allah bilir gerek onu, gerek peşine düşeni şahsi kılıcımla ikişer parça ederim.

FASULYECİYAN – Güzel, Holas sok şahsi kılıcını kemerine.

M. de SOTTENVILLE – Evet, bütün bunları yaparım. Ama siz sözünüzden emin misiniz?

DANDIN – Söylediklerim paroldonör doğrudur. Evet bilakis vaki olmuş bir vakıadan bahsedorum dostum.

M. de SOTTENVILLE – *(Karisına)* Ciğerparem, varınız kızınızdan bir söz almakta olunuz. Damat, siz de hiç üzülmeysiniz. Adamlarımıza tarizde bulunanlar olursa, onlara ne makam kullandığımız şimcik ayan olur. Bilirsiniz, size hürmeti mahsusam vardır.

DANDIN – Siz de bilirsiniz, benim de size hürmetim sonsuzdur. İlle velakin bu olanlardan asabatım ziyadesiyle bozular. Şeytan deor ki, al eline bir bıçak...

K. İSMAİL – Otuz beşe yapınca.

FASULYECİYAN – Başlatacaksın yapıncağından. Tutamazsın çeneni. Ne zevzek oldun be!

K. İSMAİL – Tutamıyorum usta, laçka olmuş. Dişi bir laf duyunca kendiliğinden gidiyor.

FASULYECİYAN – *(Yanına sokulup bir şey söyleyen kahveci çırağına)* Defol git, istemorum kahveni. Bir daha ayağını basarsan kırarım ayağını. Terbiyesiz. Hent. Abuş. *(Çırak kaçar, arkasından)* Defol! *(Arkadaşlarına döner, usulca)* Kahveci kahveyi kesormuş arkadaşlar.

VİRJİNYA – Neden?

FASULYECİYAN – Neden olacak, para vermoruz. Bedava kahve getirsin adam?

SATENİK – Ne çingene heriftir be.

FASULYECİYAN – Hem para vermeyelim, hem herif çingene olsun. Bu da iyi.

K. İSMAİL – Akşama ne yiyeceğiz, ondan haber ver usta.

FASULYECİYAN – Yemek sanatkâra iyi değildir. Açlık sınır gerer, insanı yaratıcı yapar.

AHMET FEHİM – Hazır prova kesilmişken bir şey sorayım usta.

FASULYECİYAN – Sor yavrum.

AHMET FEHİM – Bu Frenk isimlerinin sıralanması halkı sıkı-maz mı? Eser böyle çok tercüme kokuyor.

K. İSMAİL – Akıllı, ustada bu telaffuz varken “Hazreti Ömer’in Adaleti”ni bile oynasa yine tercüme kokar.

FASULYECİYAN – Telaffuzu beğenmor. Zo, Ermeniler olmasa idi memlekette teatro olurdu?

HIRANUŞ – Biz olmasa idik sen şimdi bu piyesi kart zenneler ile oynar idin avalet.

FASULYECİYAN – Fransa nasıl medeniyetin merkezi ise Ermeniler de bunda Fransa’nın şubesidir. Abuş. Sonra elde Molyer’den bir bu tekst vardı. Mecburduk. Ve ayrıca vakanın Fransa’da geçişi oyuna ayrı bir zarafet, bir kibarlık vermor?

K. İSMAİL – Allah için ne de veriyor ya.

FASULYECİYAN – Bir şey dediniz? Bir itirazınız oldu?

K. İSMAİL – Hiç, “yağmur yağdı, böyle oldu” dedim.

HOLAS – Asalet dediğin insanın kendinde olmalı. Yoksam değil Fransızca, Ermenice bilem oynasan oyun adilikten kurtulmaz. İşte Atamyân’ı Atamyân yapan da bu asaleti ruhiye idi.

FASULYECİYAN – Mınakyan’ı deyecektiniz, sürcü lisan vaki oldu.

HOLAS – Hayır Atamyân’ı diyorum.

FASULYECİYAN – (*Sinirli*) Atamyân benim bildiğim öyle gösterişsiz bir aktordu.

HOLAS – Malumunuz her rolü için gider yerinde tetkikat yapar idi. Hamlet’i omlet gibi yutmuştu. Bu piyesi hazırlamak için Elzenor şatosuna gittiğinde, oranın eski kapıcısı gerçek Hamlet geliyor sanmış bayılmışsa üç saat ayıltamamışlar. Prens gibi adamdı. Mınakyan’ın onun yanında lafı olur?

FASULYECİYAN – A, şuraya bakın. Mınakyan’ı beğenmor. Ha ha hay serseri. (*Sinirli sinirli güler.*) Tencere yuvarlanmış kabuğunu beğenmor. Onların ikisi de benim şakirdi marifetimdir be. Müsade et de hangısı hakiki ak-

tordur, hangısı kalptir ben bileyim. Mınakyan her şeye rağmen Atamyân’la karşılaştırıldığında, ondan kat be kat üstün bir teatrocudur. (*Satenik’e*) Onun “Hakiki Nedamet” piyesindeki rolünü hatırlarsın?

SATENİK – Ah ne pozdur o, hiç hatırlamam? O pozü dünyada başka hiçbir aktör alamaz.

FASULYECİYAN – O pozü ona ben örgetmiş idim. Ne ki söyledi isem papiye büvar gibi almış idi. Her şey bir yana prens gibi bir heriftir. (*Poz alır.*) O pozda hem yevropalılık, hem dünya görmüş bir hom dü mondruk, hem şefkati pederane hem de kahramanca bir istigna. Bakın kaç tabaka hissiyat birarada mevcuttur.

K. İSMAİL – Herife bak be, tabaka tabaka katmerli ekmek kadayıfı sanki.

SATENİK – Dünyanın neresine gitse birinci sınıf trajedisyen olduğu hıp deyî anlaşılır.

VİRJİNİYA – İster Zola’nın “Assomoir”ını oynasın, ister Victor Hugo’nun “Sefiller”inde pıyırım pıyırım bir haneberduş olsun. Seyirci bilir ki, bu paçavraların altında bir gran senyör vardır.

AHMET FEHİM – Beyefendi gibi, ayan azası gibi adamdır. Hele Paris’ten satın aldığı melonla Beyoğlu’nda bir yürür. Her gören Fransız Başkonsolosu sanır. Herkese müthiş hürmet telkin eder.

VİRJİNİYA – Sade herkesin ona değil, kendinin de kendine karşı aşırı derecede hürmeti vardır. Her ayanın önünden geçerken gayri ihtiyari durur, şapkasını çıkarır, kendi kendini selamlar. Ne dorsun sen?

K. İSMAİL – Fakat usta, Atamyân gibi yakışıklı jön, Fransa’da bile yetişmedi daha. Bizim Unkapanı’nda bütün genç kızlar, ekmeklerine sürdükleri tereyağına tırnakları ile Atamyân yazıp göz süze süze yiyorlar.

FASULYECİYAN – İyi halt yiyorlar. Zo, bunun şimdi bizim prova ile alakası nedir? Sen Atamyân'ın dava vekilisin nesin?.. Devam.

HOLAS – Atamyân metedilince neden bozuluyorsun? Sanatçıya sanatçıyı kıskanmak yakışır?

FASULYECİYAN – Kim kimi kıskanoor?..

HOLAS – Bâl gibi Atamyân'ı kıskanıyorsun işte.

SATENİK – Holas!.. İleri gidoorsun.

HOLAS – Yalandır? Beni de kıskanıyor...

FASULYECİYAN – Ha ha, güleyim bari. Hee senin neni kıskanayım? Sen bir garip çingenesin, vur beline kazmayı.

HOLAS – Çingene senin babandır.

K. İSMAİL – Mesel diye söyledi, yanlış anlama.

HOLAS – Tut ki ben de ona mesel diye eşek diyorum. *(Birbirlerine saldırlar. İsmail'le Ahmet Fehim ayırır.)*

FASULYECİYAN – Senden ala eşek oloor? Terbiyesiz. Ayı oğlu ayısı.

HOLAS – Ses çıkarmadıkça kendini bir şey sanıyor. *(Üstüne yürür, önlerler.)*

FASULYECİYAN – Ayıp be, daha Mınakyan'ın ekmeği kursağında duroor. Rezil. Ampardavan.

HOLAS – Alırım seni ayağımın altına.

FASULYECİYAN – Kim kimi aloor? Tutmayın beni.

VİRJİNYA – Zo tutmoruz.

FASULYECİYAN – Tutun öyleyse. Elimden bir kaza çıkacak. Katil olacağım.

SARHOŞ – *(Fasulyeciyan'ı taklit eder.)* Sottenville, Dandin sahnesine devam.

(Kavganın verdiği sinirli soluma ile ikisi de sahnede yerlerini alırlar. Sirt sırta dönük dargın dururlar.)

M. de SOTTENVILLE – Sevgili damadım, bilirsiniz size muhabbeti mahsusam vardır. Yoksam sizi evlat yerine koyar, familyama kabul eder miydim?

DANDIN – *(Soluyarak)* Siz de bilirsiniz ki, benim de size hürmetim sonsuzdur. İlle velakin bu olanlardan sınırlarım bozulor. Şu komşuda bir senyör varsa *(Elini uzatıp gösterirken o sırada şanoya çıkmak üzere yaklaşan Ahmet Fehim'e vurur.)* kızınız onunla korte edor. Affedersin Fehim. *(Onu öper, sonra yine rolü icabı somurtur.)* İşte bahsettiğimiz şahıs da tam kertesinde buraa gelor.

M. de SOTTENVILLE – *(Sert)* Budur?

DANDIN – *(Sert)* Evet odur.

M. de SOTTENVILLE – Mon Senyör, beni tanır mısınız?

CLITANDRE – Hayır mon Senyör, sizi hiç duymuşluğum yoktur.

M. de SOTTENVILLE – Bana Baron de Sottenville derler.

CLITANDRE – Memnun oldum.

M. de SOTTENVILLE – Rahmetli pederim Jean Gilles de Sottenville, büyük Montaban muhasarasına katılmak şerefiyle mübahi olmuştur.

CLITANDRE – Bundan dahi pek mesrur oldum efendim.

M. de SOTTENVILLE – *(Clitandre'a)* Bana haber ettiler ki, mösyö, siz bir taze hatuna takılıp arkasında gezermişsiniz. Şunu iyi biliniz ki o benim kerimemdir. Şu gördüğünüz sevimli adam da damatlığımla şeref yap olmuştur. Bu bakımdan hadise bizim için hayati ehemmiyeti haizdir.

CLITANDRE – Kim? Ben mi takılmışım?

M. de SOTTENVILLE – Evet, ruhsatınızla sizden bu keyfiyeti öğrenmek arzusundayım.

CLITANDRE – Bu bir garip iftira efendim. Böyle şeyi size kim söyledi?

M. de SOTTENVILLE – Bir iyice bildiğine güvenen adam söyledi.

CLITANDRE – O adam yalan söylemiş. Ben ehli ırz bir adamım. Sizin yakınlarınıza hürmette kusur etmem. Böyle lakırdıyı söyleyen elbet bir ahmak. *(Bir adım onlara doğru yürür, onlar geri çekilir.)* İzansız *(aynı oyun),* düşüncesiz *(aynı oyun),* idraksiz bir hayvandır. *(Yükseltinin sonuna gelmişlerdir. Fasulyeciyan'ın ayağı kayıp yükseltiden aşağı kayar.)*

FASULYECİYAN – *(Holas'a)* Sahne bitti, üstüme ne çıkar-sun?

CLITANDRE – Bunu söyleyen hangi habis ve alçaktır?

M. de SOTTENVILLE – Hadi gidelim damat.

DANDIN – Nereye?

CLITANDRE – O ahmak adamın kim olduğunu bilsem. *(Kılıcını çeker, Dandin'e doğru bir hamle yapar.)* Sizin önünüzde kılıcımı karnına saplardım. *(Kılıcı sapla-yıp çekmiş gibi yapar. Sözümona kanını temizler.)*

M. de SOTTENVILLE – *(Dandin'e)* Canım damat, geri kal-mayıp sözünüzü isbat eyleyiniz.

DANDIN – Bu, isbat olmuş şey. Meydanda dosdoğru bir kelamdır.

CLITANDRE – Damadınız mı size o haberi verdi?

M. de SOTTENVILLE – Evet, o geldi şikâyet etti bana...

CLITANDRE – O sizin damadınız olduğuna şükretsın. Verilmiş sadakaları varmış. Yoksa, benim gibi bir adam hakkında öyle isnad yapmasını ona öğretir-dim. *(Kılıcını kınına sokar.)*

Mm. de SOTTENVILLE – *(Angelique'le gelir.)* Of, aman! Kıskaçlık belası meğerleyim ne acaip dertmiş. İşte kızımı getirdim ki, hepinizin önünde iş meydana çıksın...

CLITANDRE – Madam siz mi benden şekvacısınız? “Bu adam bana vurgun, peşimde geziyor” diye kocanıza siz mi söylediniz?

ANGELIQUE – Ben mi söylemişim? Ben böyle lakırdıyı nasıl söylerim? Öyle şey olmuş mu acep? Kim dedi-kodu etmiş? Keşki gerçek olsa idi. *(Cilveli)* Söyleşecek adam bulabilirseniz böyle bir şey yapmanızı size nasihat ederdim. Beni görmek için aşıkların kullandıkları hilelere başvurup bana haber gönderin, tatlı nameler yazın, tezkereler yollayın. Kocam evde bulunmadığı ve benim gezmeye çıktığım vakitleri kolaylayıp yolumu bekleyin. *(Birden sert)* Bütün bunları yapın, bütün bunları yapın da ben nasıl mukabele ediyorum görün.

CLITANDRE – *(Alçak sesle)* Biraz yavaş madam. Bana o kadar ders talim etmenize lüzum yok. Ben bu işlerin ustasıyım. *(Yüksek)* Benim size izharı aşk ve muhabbet ettiğimi kim söyledi madam?

ANGELIQUE – Ne bilirim ben? Bakın ne diyorlar mösyö?

CLITANDRE – Ne derlerse desinler. Ben size rastladığımda aşktan bahsettim mi?

ANGELIQUE – *(Alçak sesle)* Bahsetseydiniz hüsnü kabul görürdünüz.

CLITANDRE – Ben size baş ağrısı davet edecek saygısız bir adam değilim.

FASULYECİYAN – Sen rolunu iyi oynuyorsun, Fehim, ölçülü ve korreksin... Sen de iyisin Hıranuş, yalnız seksini belli edemorsun. Dişiliğini göstert biraz.

VİRJİNYA – Hayatta o kadar belli edoor ki, sahneye bir şey kalmoor. Normaldir.

HIRANUŞ – Benim seksimi sade partönerim değil, seyirci bilem hisseder. Roluma kadınlığımı mebzulen korum.

VİRJİNYA – Ah canım, bunda haklısındır işte. Karı, erkek pantolonu ütülemediği günü uğursuz sayar.

HIRANUŞ – *(Kızar, üstüne yürür.)* Hent! *(Ayırırlar.)*

FASULYECİYAN – Devam.

Mm. de SOTTENVILLE – Ey, şimdi ne diyeceksiniz bakalım damat?

DANDIN – Diyeceğim şu ki, bunlar ürya içinde masala benzer. Daha az önce meyancısı gelmişti, o da onu dinledi ve kabul etti.

ANGELIQUE – Ben mi kabul etmişim?

CLITANDRE – Ben mi haber göndermişim?

ANGELIQUE – A Claudine, gerçek öyle mi?

CLITANDRE – Hayır, bunların hepsi yalan ve düzendir.

ANGELIQUE – Yazıklar olsun! İnsana kocası iftira etmek ne fena. Benim olanca suçum, kabahatim, ona çok yüz verdiğimdir.

CLAUDINE – Ona ne şüphe. Çok yüz verdiniz. He.

ANGELIQUE – Benim kabahatim onu adam yerine koyup saygı saydığım, öyle mi? Başıma bu kakılıyor. Keşke öyle suya sabuna dokunan şeyleri ben bilseydim, aklım erseydi, yüreğim yanmaz idi. Kalın sağlıcak ile. Ben çekilip başımı bir bucağa sokayım. Artık böyle siteme içim dayanmıyor. *(Bir melodram pozu ile)* Adieu! *(Çıkar.)*

Mm. de SOTTENVILLE – *(Dandin'e)* Evet damat, böyle ipek gibi hatuna siz layık değilsiniz. Bir daha böyle galat işte bulunmayınız. Ah evet. Adieu! *(Hışım-la çıkar.)*

CLAUDINE – Ant olsun ki, ben olsaydım onun dediklerini gerçekten yapardım da halini gösterirdim. Şom ağzını yorduğuna uğrattırdım. Sebeplice sebepsiz bizi haşlorsun, madamı suçlorsun. Senin ağzının kokusunu kim çeker be? *(Clitandre'a)* Siz de mösyö, sakin durmayınız. Sizin yerinizde olsam sırf onu cezalandırmak için karısına kur ederdim. *(Alçak sesle)* Meramınızı icraya bakınız. Ben de gerçekten aracı-

lık ederim de gününü görür. Adieu! *(O da hışımla çıkar.)*

M. de SOTTENVILLE – İşte damat, bu sözleri işitmeye müstehak oluyorsunuz. Muameleniz size hep düşman kazandırıyor.

DANDIN – Hak benim iken, ben kabahatli çıktığıma tutulorum. *(Geri geri gider.)* Kudurorum. Sankim tecennün edorum. *(Geri geri giderken, yükseltinin yanında yarı yatmış, sufle veren sarhoş Kâzım'ın eline basar.)*

KÂZIM – Ayyy!

FASULYECİYAN – *(Korku ile ileri fırlar.)* Ne oldu be?

KÂZIM – *(Elini tutarak)* Elime bastın.

FASULYECİYAN – Allah cezanı versin. Ne işi var elinin orada! Bilorsun hep burda mizansen icabı geri geri gelorum. Ne sokarsın elini oraya! Ödüm koptu. *(Damağını bastırır.)* Akreptir, faredir nedir dedim. *(Oyuncular hep gülmektedirler. Holas da kahkahaları basar. Fasulyeciyan bu genel gülüşme ortasında gider Holas'a sarılır. Kucaklaşıp barışırlar.)* Aslanım benim. Kusura bakma. Demin biraz sınırlandım.

HOLAS – Olur böyle şeyler, provadır. Aldırma. *(O da onu öper.)*

FASULYECİYAN – Provada sınırlar fazla geriler bazen. Ne de olsa yaratıcılık ânımız. *(Oyunculara)* Devam.

CLITANDRE – Hakkımda her surette iftira olduğunu gördünüz. Siz adap erkân bilirsiniz mösyö. İmdi hakkımda vukua gelen haksız muameleden dolayı tarziye isterim.

M. de SOTTENVILLE – Burası pek doğru. *(Dandin'e)* Maslahat bunu icap ettirir. Hadi bakalım damat, mösyöye tarziye veriniz.

DANDIN – Kim? Ben tarziye vereceğim?

M. de SOTTENVILLE – Elbet ya, mösyöyü yok yere üzdünüz. Olmayacak ithamlarda bulundunuz.

DANDIN – Ama ben yok yere itham eylediğimi kabul etmem. Gözümle gördüğüme yemin ederim.

M. de SOTTENVILLE – Olsun, şimdi inkâr ediyor ya. İşte inkâr size tarziye demektir.

DANDIN – Vay, demek ki onu odamın içinde karımla bir yatakta yatarken tutsam, o da inkâr ediverse, iş biter öyle mi? Ah bu ne zulüm. Kederden kaskatı kesilorum.

M. de SOTTENVILLE – Uzatmayınız şunu. Dediğim tarziyeyi veriniz.

DANDIN – Veremem canım. Ahtu peymanım olsun ki, veremem.

M. de SOTTENVILLE – Yok, ama denk al. Ben de şimdi mösyöden yana olurum. Görürsün gününü. İlk teşebbüs senden gelmeli. Zira mösyö kişizadedir. Sen ise değilsin.

DANDIN – *(Kendi kendine ve şapkası elinde)* Ah Georges Dandin. Ah zavallı ben. Öleyim bari.

M. de SOTTENVILLE – Hadi benimle tekrar edin bakayım: Mon Senyör...

DANDIN – Mon Senyör...

M. de SOTTENVILLE – Affınızı niyaz ederim.

DANDIN – Affınızı niyaz ederim.

M. de SOTTENVILLE – Rica ederim, lütfen beni bendeliğe kabul buyurunuz.

DANDIN – Beni boynuzlatmak isteyen adama niye bende oluyormuşum?

M. de SOTTENVILLE – Asalet onu iktiza eder de ondan *(Tehditle)* Dandin...

CLITANDRE – Bu kadar kâfidir mösyö.

M. de SOTTENVILLE – Hayır, tamamlaması lazım. Sözlerimi tekrar et. Rica ederim beni bendeliğe kabul buyurunuz.

DANDIN – Rica ederim beni bendeliğe kabul buyurunuz...

CLITANDRE – *(Dandin'e)* Mösyö, ben de kalben kaliben sizin bendeniz olayım. Geçmişini unutalım. *(Sottenville'e)* Siz de af buyurun, başınızı çok ağrıttık.

M. de SOTTENVILLE – Rica ederim, bir gün ne vakit isterseniz buyurun. Tavşan avına gidelim.

CLITANDRE – Efendim lütfunuz müzdat olsun, mahcup buyuruyorsunuz. Benim için büyük şeref. *(Selamları, çıkar.)*

M. de SOTTENVILLE – İşte damat, insan işini böyle asaletle görmeli. Şunu hatırlarınızdan çıkarmayınız ki intisap eylediğiniz hanedan size her işte, arka kuvveti olur. Düşmanların çanına böyle ot tıkarız. Yiyip için hanedanımıza dua edin. *(Çıkar.)*

DANDIN – *(Yalnız)* İlahi. Hanedanın başında paralansın. Yerin dibine batsın. Hep vur abalıya, vur abalıya. Ah! Eyvah! Felaket üstüne ne büyük felaket. Tahammülü imkânsız bir musibet. Keşki çektiklerimi anlayabilmek için kendi kendimi kendi karşımda görebilseydim. Ah zavallı ben. Anasının bedbaht kuzusu Georges Dandin. Ama sen kendin ettin bunları kendine, senin amelindir. Çek de mehel olsun. Varayım şunların kızlarının yediği haltı meydana çıkarıp peder ve valdesinin gözüne sokacak bir yol bulayım. Perde.

AHMET VEFİK PAŞA – *(Seyircilerin içinden gelerek)* Vay benim canlarım. Arslanlarım. Hoş gelmişsiniz...

AHMET FEHİM – Paşa...

FASULYECİYAN – Paşamız...

K. İSMAİL – Pirimiz üstadımız...

A. VEFİK PAŞA – Ne kadar zayıflamışsın Virjinya. Sen nasilsin Holas? Matosyan yok mu?

FASULYECİYAN – Matosyan gelemedi. Rehin kaldı İstanbul'da.

A. VEFİK PAŞA – (*Hıranuş'tan bir makas alır. Ahmet Fehim'i kucaklar. Fasulyeciyan'ın sırtını okşar.*) Ne iyi ettiniz be. Ne iyi ettiniz. Çölde serap görmüş gibiyim. Bursa Valiliği'ne sürüldüm sürüleli tiyatrocular gözümde tütüyor. Yaşayın benim arslanlarım.

FASULYECİYAN – Provayı takip ettiniz?

A. VEFİK PAŞA – Baştan sona.

HOLAS – Nasıl buldunuz?

A. VEFİK PAŞA – Berbad...

FASULYECİYAN – Daha düzelecek paşam. İyice pişirmeden size göstermeyecektik. Sürpriz yapacaktık.

A. VEFİK PAŞA – Kötü bir sürpriz olacakmış. İsbet ki önledik.

HOLAS – Hiç beğendiğiniz tarafı olmadı?

A. VEFİK PAŞA – Olmaz olur mu?

FASULYECİYAN – Hangisi?

A. VEFİK PAŞA – (*Düşünür.*) Oyundan önce Satenik'in söylediği şarkı.

SATENİK – (*Duygulu*) Aman paşam mahcup edoorsunuz. Sigarayı bırakıp egzersiz yapmam lazım. Mi minöre çıkmayınca vallah billah demin kuliste ağlamışım.

A. VEFİK PAŞA – Sizi dinlerken ben de ağladım madam. Ben bu şarkıyı ilk defa toyluğumda, Saint Louis Lisesi'nde okurken âşık olduğum Jannette adlı bir Fransız kızından dinlemiştim. Ne doğru, aşkın zevki bir an sürer. Mihneti ise koca bir ömür. Sizi görünce birden içim ısındı. Sağ olun, var olun. Hizmetiniz müzdat olsun. (*Kalkar, dolasmaya başlar.*) Şimdi beni dinleyin. Deminden beri

sizi seyrederken bir karara vardım. Size bir tiyatro yaptıracağım. Eserler vereceğim. Onları oynayacaksınız. Kira vermeyeceksiniz. Yalnız Guraba Hastanesi yararına yılda iki temsil, o kadar. Gişe hasılatı maaşlarınızı karşılamazsa ben vilayet bütçesinden, o da biterse kendi cebimden ödeyeceğim.

FASULYECİYAN – Kulaklarıma inanamorum.

A. FEHİM – Rüyalarımın tahassürü gerçekleşiyor.

HOLAS – Bunun execution'u o kadar kolay mıdır ki paşam?

HIRANUŞ – Bu olacak iş görünmoor paşam.

A. VEFİK PAŞA – Ben adımı boşuna mı deliye çıkardım çocuklar? Buraya Türkiye demişler. Deli kisvesine bürünmeden, düşman kazanmadan hiçbir radikal iş göremezsin. Bana, "Olmayanları oldurtan Ahmet Vefik" demişler. Haydi Rıfat Ağa, bize otuz kişilik mükellef bir sofraya hazırlasınlar. Dünyadaki masaların en neşelisi. Oyuncuların masası. Ey Bursa şehri, sıkı dur... Tiyatrocular geliyor.

(*Oyuncular birbirine sarılıp öpüşürler. Fasulyeciyan paşanın elini öpmek ister, paşa elini vermez, sarılır onun alnından öper. Hepsi kol kola neşeyle çıkarlarken*)

PERDE

İKİNCİ PERDE

(Bursa Osmanlı Tiyatrosu sahnesi. Perde açıldığında aktörler sahnede sere serpe oturmaktadırlar. Perdenin açıldığının farkında olmamışlardır. Kimi kâğıt oynar. Kimi piyano çalar, kimi tempo tutar. İkisi bilek güreşi yapmakta. Virjinya, Satenik'in omzunu ovmaktadır. Bir teknisyen ciddi ciddi bir dekoru taşır. Fehim bir dekoru mihlamaktadır. Birden perdenin açıldığını fark eder, toplanırlar. Fasulyeciyan kenardan görünür. Yorgaki Dandini kılığındadır.)

FASULYECİYAN – Biz Bursa'ya küçük bir ihsan ümidi ile gelmiştik. Bakın şu işe ki, Tanrı bize Ahmet Vefik kullunun eliyle koskoca bir teatro ihsan eyledi. Paşa dört ay içinde postane karşısındaki kahvenin yerine şıpınışi otuz localı bir teatro binası kondurdu. Bizleri hep ten maaşa geçirdi. Ben ilk iki ay altı buçuk lira alordum, şimdi sekiz liraya yükseldim. Vefik Paşa, Fransa Konsolosu Mösyö Jemargi, Avusturya Konsolosu Fagelyen, Aşar Nazırı Vizental Efendi, eşraftan Hoca İbrahim Efendi'den bir Teatro Muhibleri Cemiyeti kurdu. İbrahim Efendi'ye hüsnü inşad dersleri verdirtip ekibin bozuk diksiyonunu düzelttiriyor: Babam Haleb'e gide-

cekti, bir deste kaşık alacaktı, ucunu alacalatacaktı, bilmem aldı alacalattı, bilmem aldı alacalatacak. Dilimden fark etmediniz? Paşa efendi oynanacak ibretli temaşaları bize bizzat analiz ve meşk ettiror. Şehirde herkesi teatroya abone yazmaya başladı. Olmayanlara zor kulanor. Teatrosunun adı: Bursa Osmanlı Teatrosu. Biz naçiz aktörleri şimdi yine bir George Dandin provası yaporuz. Ama bu seferki, paşamızın bizzat yaptığı bir Dandin adaptasyonu. Paşa vakayı Paris'ten İstanbul'da Fener'deki Rum muhitlerine aktarmış. "Dandin", "Yorgaki Dandini" olmuş.

HIRANUŞ – "Angelique" de bu oyunda "İrini" oldu. (*Reverans yapıp kendini takdim eder.*)

HOLAS – (*Aynı oyun*) Bendeniz kaynatası "Kostaki Kaçivelaki."

SATENİK – (*Aynı oyun*) Ve refikası "Kokona Ezmaragda Kaçivelaki."

AHMET FEHİM – Böylece bize daha yakın tiplere girdik de rahat ettik. Ben de burada "Beyzade Samurkaş"ım.

VİRJİNYA – Ben Molière'de "Claudine" idim. Paşanın oyununda "Katinko" oldum. Rum kadınlarını da hiç sevmem. Biz Gregoriyeniz, onlar Ortodoks diye değil. Nendense bir kanım kaynamaz. (*Fasulyeciyan'ın dürtmesi üzerine*) Ama teatro demişler buna, rolumuza ister istemez ısınacağız. (*Fasulyeciyan'a*) Düzelttim.

KÜÇÜK İSMAİL – Ben yine uşağı oynuyorum. Adımı "Yanko" koydular bu oyunda. Paşaya kaç kere rica ettim. Gel paşam "İbiş" yapalım şunu diye. Benim bildiğim, uşak İbiş olmadıkça uşaklığın raconu tadı kalmaz. Neylersin ki paşa öyle istiyor. Boynumuz kıldan ince.

FASULYECİYAN – Paşa birinci ve ikinci perde provasını, oyunu hiç kesmeden, Vizental Efendi ile beraber bazı notlar alarak seyretti. Demin antrakt verdi ise terzihaneyi teftiş için dışarı çıktı. Çünkü kostümlerin desen-

lerini bizzat kendisi çizer. Karım Bayzar, terzihanenin şefidir. Çok iyi terzidir. Biz şimdi ikinci perde provasını bir kere daha aloruz. İşte zaten paşa, Vizental Efendi ile beraber yan be yan buraya gelorlar.

AHMET VEFİK PAŞA – Aferin Bayzar'a! Gösterdiğim modelleri gayet güzel tatbik etmiş.

VİZENTAL – Müsaadenizle dekor hususunda bir teklifim olacak. Salon fermeye gitsek daha münasip olmaz mı?

A. VEFİK PAŞA – Trians'la Ahmet Fehim zaten bir eskiz hazırlıyorlar. (*Paşa sahneye girer.*) İsmail düzelt şunu bakayım. (*İsmail'in dekordaki çeşme yalağını düzeltmesi üzerine İstanbulininin eteklerini toplar, oraya oturur.*)

FASULYECİYAN – Acep provanın kritiğini lütfetmezsiniz? Merak edoruz da.

A. VEFİK PAŞA – Umumiyetle fena değil çocuklar. Yavaş yavaş pişecek. Başlıca kusurunuz oyunu ağır bir tempoda ve kallavi bir üslupta alşınız. Siz ne dersiniz Vizental?

VİZENTAL – Melodram havasını bir türlü atamıyorlar. Bana kalırsa ekseri sahneler daha bir hafif oynanmalı. Değil mi paşam?

A. VEFİK PAŞA – En çok hangi meclisi sevdim biliyor musunuz?

(*Hepsi ümitli, hepsi kendini en iyi sanır.*)

FASULYECİYAN – Benim tazallum tiradım?

A. VEFİK PAŞA – Hayır...

HOLAS – Ne vakit ki Virjinya ile geloruz. O sahne herhalde.

A. VEFİK PAŞA – Hayır...

İRİNİ – Bildim, benim ilk antrem?

A. VEFİK PAŞA – Hayır...

A. FEHİM – Peki hangi meclis paşam?

A. VEFİK PAŞA – Katinko ile Yanko meclisi. (*K. İsmail ile Virjinya'nın sevinci. İsmail, Virjinya'ya sarılır.*) Bir bu meclis piyesin fars hafifliğinde oynanıyor.

HOLAS – Hay çok yaşayasınız paşam. İlk günden beri söylüyorum ki, bu bir farştır.

FASULYECİYAN – Ben de ilk günden beri dorum ki bu bir faciadır, değil mi?

VİZENTAL – Değil, Molière bu oyunun konusunu bir İtalyan Commedia dell'Arte'sinden almıştır. Yani Arte oyunundan.

K. İSMAİL – Ortaoyunu desenize şuna. Tevekkeli değil, hep dilimin ucunda, iyi tuluat oyunu olur bundan diyeceğim.

A. FEHİM – Arte oyunu diyorlar, ortaoyunu değil.

K. İSMAİL – Ha Ali hoca, ha hoca Ali.

A. VEFİK PAŞA – Evet, Arte oyunundan almıştır ama sonradan buradaki kalıplaşmış tipleri birer karakter haline getirmiş. İtalyan farsını da sosyal kritik mertebesine çıkarmıştır.

VİZENTAL – Çok doğru. Eser hem psikolojik bir oyun, hem de sosyal bir derde parmak basan bir hiciv oluyor. Paris'te gördüğümde de öyleydi.

A. VEFİK PAŞA – Çocuklar sizlerdeki bu tereddüt, oyunun içine iyice girememekten geliyor. İsmail gel buraya. Şimdi sana bir soracağım.

K. İSMAİL – Aman paşam, ben imtihandan korktuğum için mektepten kaçtım da oyuncu oldum. Şimdi yeniden mi imtihana sokacaksınız?

A. VEFİK PAŞA – Değil İsmailciğim. Şu senin oynadığın "Lubin", yani "Yanko" ne mene bir kimesnedir? Onu anlatır mısın bana.

K. İSMAİL – Habennekanın biri. Her şeyi yüzüne gözüne buluşturan bir zevzek. Tuluattaki İbiş'i andırıyor biraz.

A. VEFİK PAŞA – Oyundaki yeri neresidir?

K. İSMAİL – *(Düşünür.)* Oyundaki yeri, hizmetçi odası. *(Oyuncular gülüşür.)*

A. VEFİK PAŞA – Yok efendim. Demem o deme değil. Katinko ile münasebeti nedir bilfarz?

K. İSMAİL – Aşna fişne işte paşam. Beyzade Samurkaş, İrini'ye yeşilleniyo, ben de Katinko'ya yeşilleniyo.

VİZENTAL – Yani Katinko oyunun subretidir.

VİRJİNYA – Biloorum subretimdir elbet.

A. VEFİK PAŞA – Molière uşak ve hizmetçileri piyeslerinde ne işler için kullanır bilir misiniz?

(Fasulyeciyan birden ayakkabısı sıkılmış gibi eğilir.)

A. FEHİM – Piyesteki entrikanın yürümesine yardımcı olurlar. Mesela Yanko'nun boşboğazlığı Dandini'nin işi öğrenmesine yarıyor. Katinko ise meyancılığı ile sevgilileri birleştiriyor.

A. VEFİK PAŞA – Aferin Ahmet Fehim.

FASULYECİYAN – *(Ferahlanmış doğrulur.)* Ben de tam öyle diyeceğidim. Ayakkabım sıkı ise diyemedim.

A. VEFİK PAŞA – Tamam. Hadi İsmail, demin o beğendiğim sahneleri yine alın. Yine öyle tatlı, akıcı, sabun köpüğü gibi hafif olacak. Gösterdiklerimi de aynen tatbik edin.

K. İSMAİL – O hareketlerle?

A. VEFİK PAŞA – Evet.

K. İSMAİL – Başüstüne paşam.

VİRJİNYA – Derhal paşam. *(Hevesle sahneye geçer.)*

FASULYECİYAN – Canlı oynayın.

K. İSMAİL – *(Kurulur. Arkadaşlarına)* Sanat görün sanat.

KATINKO – *(Kenardan gelir. İsmail onun arkasından koşar.)*

Ben o saat anladım zaten. Bu ancak senin marifetindir. Ağzını tutamayıp birine kaçırdı, o da gitti bizim ağaya yetiştirdi, dedim.

YANKO – Ah Mati Zoima. Başım için. Ben kapınızdan çıkarken birine rastladım. Buradan çıktığımı fitlemesin diye, geçerken şöyle yarı buçuk kulağına kondu ruverdim. Ay bu memleketin adamları ne yaman

geveze olmalı ki, ağızlarında bakla ıslanmıyor. Sen şimdi beni dinle.

KATİNKO – Çelebi Samurkaş da ne de ağzı pek adam bulmuş bize göndermiş. Diyecek yok yani.

YANKO – Ah Matiskufyamu. Köleniz olayım. Bir daha sefere gözümü dört açarım, cin gibi etrafımı gözetirim merak etme. Şimdi beni dinle kız.

KATİNKO – Aman ne diyeceksin ki dinleyim canım.

YANKO – Şu yüzünü benden yana çevir.

KATİNKO – Çevirmem, ne çevireyim.

YANKO – Çevir çevir.

KATİNKO – Çevirdik işte, ne olacak?

YANKO – Katinko...

KATİNKO – Ne var?..

YANKO – Ah ne diyeceğimi bilmez misin. A çıtı pıtı.

KATİNKO – Yine ne diyeceksin ki?

YANKO – Ah ben seni çok seviyorum.

KATİNKO – Ey sonra ne olmuş?

YANKO – Senin yüzüne baktıkça yüreğim bulanıyor, bal-kılıyor.

KATİNKO – Yok canım.

YANKO – Kız sen ne yaparsın da, böyle aykırı güzel olursun.

KATİNKO – Ne yapacağım? Ben de elalem gibi yaparım. Bir denişikliği yoktur.

YANKO – Kem küm etmeyelim. Okka her yerde dört yüz dirhem. Eğer sen beni istersen benim karım olursun. Ben de senin kocan olurum.

KATİNKO – *(Cilveli)* E bekle bakalım biraz. Hele vakti gele.

YANKO – Gel buraya kız.

KATİNKO – Ne istiyorsun yine benden?

YANKO – Gel hele bir sen.

KATİNKO – Bırak dorum sana. Hoşlanmorum böyle muamelelerden. Of anlamorum böyle şeylerden canım.

YANKO – Kız ne katı yüreklisin be. Utanmıyor musun bunca güzel olmaya? Hem böyle güzel ol, hem de seni sevenleri reddet, ayıp ayıp.

KATİNKO – Şimdi yiyeceksin şaplağı haberin olsun.

YANKO – Gel.

KATİNKO – Bırak beni oğlum, sınırlanırım, ne arlanmaz adamsın. *(Yanko onu kavramıştır, kendine çeker. Katinko'nun direnişi azalır gibi olur.)* Ben sululuktan hoşlanmam. Hadi çö çö çözümlü dorum sana.

YANKO – Bir öpücük, ne olursun bir öpücük.

KATİNKO – *(Tam öpücük verecek gibi olurken toparlanır.)* Aceleye ne lüzum var? Ne sabırsız şeysin be.

YANKO – Bana bak, biz nasıl olsa ilerde seninle evlenip karı koca olacak değil miyiz? Şimdi sen ilerdeki izdivacımıza mahsuben bana ödünç bir öpücük ver.

KATİNKO – Bak sen hele. Seninle evleneceğimi kim söyledi ki ödünç istorsun benden? Ya sen de bizim ağa gibi kiskanç olursan? Bak ben kiskanç kocalardan ikrah ederim. Koca isterim ki zamane kocası olsun. Bir şeyden korkup alınmasın. Gönlü ferah, karnı tok, itimadı geniş olsun. Benim sütüme havale etsin, vefama güvensin.

YANKO – İşte ben o ya, ben o ya...

KATİNKO – Karısına inanmamak, peşine düşmek pek budalalıktır. Hayırsız karı zaten yola gelmez. Daha beter şeytanları başına toplar. Nafile yere gürültü çıkar. Sakınan göze de çöp batar. Hayırlı karıyı da ne kadar boşlarsan boşla, doğruluk yolundan şaşmaz. *(Cilveli)* Ama çok naz da âşık usandırır he?

YANKO – Tolipon. Ah kız bana bak. Sen beni al, tepe tepe kullan. Ben sana hiç karışmam.

KATİNKO – Lafı fazla uzattın. Koş şimdi çelebine haber ver. Tezkeresini Kokona İrini'ye ulaştırdım. Anlaş-tık yavrus? Hadi bakalım.

YANKO – Ah!

KATİNKO – Ah, ne bağırsun be?

YANKO – (Elini gösterir.) Bak bak bak ne oldu.

KATİNKO – (Merakla) Ne oldu eline?

YANKO – (Onun kanışından faydalanıp gafil avlar, öper.)

KATİNKO – Hent.

A. VEFİK PAŞA – Tamam. Oluyor. Çok güzel. Molière, gerek burda, gördüğünüz gibi, gerek adapte ettiğim bilcümle asarında, bilfarz "İnfial-i Aşk"ta...

VİZENTAL – Les depits amoureux.

A. VEFİK PAŞA – "Dudu Kuşları"nda.

VİZENTAL – Les precieuses ridicules.

A. VEFİK PAŞA – "Tabib-i Aşk"ta, "Zor Nikâhı"nda.

VİZENTAL – L'amour médecin ve Mariage Forcé'de.

A. VEFİK PAŞA – "Azarya"da.

VİZENTAL – L'avare.

A. VEFİK PAŞA – Bütün bu piyesleri biliyorsunuz tabii.

FASULYECİYAN – (Boş bulunup) Oui. (Toparlanır.) Biloruz tabii.

K. İSMAİL – Ona ne şüphe.

SATENİK – Hepsini ezber biloruz.

A. VEFİK PAŞA – İşte bütün bu eserlerinde "Scapin, Scana-relle" gibi uşaklar, "Claudine, Nicole" gibi hizmetçi ka-dınlar kullanıp âşıklara yardım ettirir. Şimdi umumi bir soru: Bu eserin muhtevasını bir tek cümle ile ifade ede-cek olsak ne derdik?

HIRANUŞ – Ne güzel diyalog, ne akıcı bir Türkçe. Hay elinize sağlık paşam, derdik.

FASULYECİYAN – Şey, yanılmırsam bu oyun bir jalousie ve adultère faciasıdır.

HOLAS – Hayır. İlk günden iddia ettiğim gibi, bu bir komed-yadır.

FASULYECİYAN – Eserin Fransızca adının "George Dandin U le Mari Confondu" oluşu da isbat eder ki Dandin, bir boynuzlu köca hikâyesidir. Molière'in galiba hususi hayatında da böyle bir kuyruk acısı vardır. Rivayet eder-ler ki kendinden yirmi yaş genç karısı Madam Armande Bejard onu her daim aldatır dururmuş.

VİZENTAL – Doğrudur.

FASULYECİYAN – Zaten bu meslekte hangimizin böyle kuy-ruk acıları yoktur? Mesleğin piri bozuk.

VİZENTAL – Eserde kıskançlık ve aldatma büyük yer tutar. Bu aşikâr.

A. VEFİK PAŞA – Ama bütün mesele bu mu? Ne mene bir adamdır bu Yorgaki Dandini, nasıl bir hatundur karısı olan İrini?

FASULYECİYAN – Birisi bir rokoko koküsüdür, ötekisi bir rokoko koketi.

K. İSMAİL – Kırk küp kırkının da kulpu kırık küp...

A. VEFİK PAŞA – Canım Dandini'ye kokü değil diyen yok. Boynuzlunun daniskası. Ama tek vasfı boynuzluluk mu? Boynuzlu ise neden boynuzlu? Durduğu yerde mi? Ben niye boynuzlu değilim mesela?

BÜTÜN OYUNCULAR – Estağfurullah paşam.

A. VEFİK PAŞA – (Vizental'e dönerek) Siz neye boynuzlu de-ğilsiniz?

BÜTÜN OYUNCULAR – Estağfurullah efendim.

A. VEFİK PAŞA – (Fasulyeciyan'a dönerek) Sen niye boynuz-lu değilsin?

FASULYECİYAN – (Tek başına) Estağfurullah. (Birden tek kaldığına kızıp oyunculara) Ben niye estağfurullah ol-morum?

A. VEFİK PAŞA – Boynuzlu ise bunda hiçbir suç payı yok mu?

HOLAS – Yok.

VİRJİNYA – Var.

A. FEHİM – Var.

HIRANUŞ – Var.

SATENİK – Yok.

HOLAS – Reye koyalım paşam.

FASULYECİYAN – Fatalite paşam. Malşans. Başka bir şey değil. Talihsiz kaderinin kötü tecellisi.

VİZENTAL – İnsan kaderini biraz da kendi örer.

A. VEFİK PAŞA – Evet. Dandini bu akıbete adeta çanak tutuyor. Başına gelenlerde suç payı büyük. Onun suçu kendinden başka bir sınıfa özenişi. O yeni düzene de bir türlü uyamayıp komik hale düşüşü.

FASULYECİYAN – Dandin, komik olsun. O kadar ıstırabın içinde?

A. VEFİK PAŞA – Bal gibi komik. Oyun hangi cümle ile başlıyor. Ver bakayım şu metni. *(Metni alır, oynamaya başlar.)* Benim evlenişim, haddinden ileri göz atan köylülere, beyzade ailesine girip de akranından üste tırmanmaya heves edenlere açık söyler bir derstir. *(Tabii tonu ile)* Bariz değil mi Dandini'nin asalet budalası oluşu, beyzadelik düşkünlüğü, cafcıflı unvan tutkusu?

FASULYECİYAN – Orası öyledir de, aşırı da jaludur paşam. Ben kendimden bilorum. Müsade buyrulur. Şu pasaja bakın mesela. *(Konsantrasyon yapar.)*

SATENİK – Konsantre yapoor.

FASULYECİYAN – *(Oynar.)* Ah aman, bir kızorum ki, bir afatlonorum ki, kendi kendimi tokatlayacağım gelor. Ah nabekâr karı. Öfkeden boğulacağım. *(Tabii)* Bu jaluzi değil de nedir? Onöründen yara almış bir erkek arslanın böğürtüsü. *(Devamla)* Ah şu edepsizin yüzünü yağurup suratını pestil ezmesine döndürmesini canım bir ister ki. Ona çan çan eden âşıklar

bir daha yüzüne bilem bakmasınlar aşiftenin. *(Tabii)* Yaniyakim herkeslerden kıskanor, akli gidor. Mahbusinin yüzüne kezzap döküp maf etmek istor. Sonra bir de şu var. *(Yere yatar, metni paralar gibi karıştırır, bir pasaj bulup okumaya başlar.)* Ah Yorgi, ah Yorgaki Dandini, şuradan hemen sıvışayım. Zira cinler başıma çıkar. *(Tabii)* Asabileşme arazi. *(Oynar.)* Belki de kendimi tutamam, elimden bir iş çıkar. *(Tabii)* Elini kana bulamaktan korkor. Fikrinden cinayet geçoor. Bu mecnunane bir kıskançlık değil de nedir paşam?

A. VEFİK PAŞA – *(Güler.)* Peki peki, paralama kendini. *(Metni alır.)* Bir de şunları dinle bakalım. *(Oynar.)* Kibar kıızı isterdin değil mi Dandini? Al işte! O da şimdi her türlüşünü yutturur. *(Fasulyeciyan'a)* Yaniyakim seni rezili rüsvay ediyor. *(Yine role girerek)* Sen öcünü alamazsın, semerini bile dövemezsin. Onun beyzadeligi senin kolunu büker. *(Fasulyeciyan'a)* Beyzade kıızı olmasa çalardın sopayı bir güzel yola sokardın değil mi? Peki kim dedi sana git de beyzadelige özen, bu dejenere düzene gir diye? Ne şamata ediyorsun? Ne acındırıyor-sun kendini? Kendi kabahatin aval. Çek de anla, meheldir sana. Ders-i ibret senin bu çektiklerinden çıkacak. *(Oyuncular alkışlarlar.)*

VİRJİNYA – Bravo paşam. Ne güzel anlatırsunuz.

A. VEFİK PAŞA – *(Yürür, hepsine birden dönerek)* O halde neymiş bu eserin içtimai mesajı: Aristokrasi ile Pöti Burjuvazinin çatışması.

SATENİK – Evet. Tamamen dekorum paşam, ben de aynen böyle düşünmüştüm.

A. VEFİK PAŞA – Zadegan sınıfına geçmeye özenen bir yeni zengin kibar muhitlerinin soysuzluklarına ayak uyduramayıp küçük düşüşü. Ne yardan ne serden geçişi. İki cami arasında binamaz kalışı. Kepazeye dönüşü.

SATENİK – Başına ki ne geloorsa, hep bundan geloor.
 VİZENTAL – (*Paşayı kenara çekip*) Bu sınıf çatışması Osmanlılarda var mıdır paşam? Bu bana biraz aykırı ve zorlama geliyor.
 A. VEFİK PAŞA – (*Düşünceli*) Hakçası aranırsa öyle. Bizde ne asil sınıfı, ne de burjuvazi vardır. Tarihimiz hep halktan yetişmiş vezirler, sadrazamlar, kumandanlar, ulema ve şuara ile doludur. (*Alçak sesle*) Hatta padişahlarımızın asaleti bile çok su götürür. Ana tarafından köklerini kazısan ya Kafkasyalı bir esircinin ya da Makedonyalı bir at hırsızının kızı çıkar. Neylersin ki, daha uygun bir hal çaresi bulamadım. Zorlama da olsa Molière'in sitüasyonunu muhafaza ettim. Neyse, çocukların kafasını karıştırmayalım. (*Oyunculara döner.*) Evet, şimdi girdiği aileyi ele alalım. Kaçivelakiler nasıl kişiler?
 A. FEHİM – Boş gezenin boş kalfası. Gece mum eriten, gündüz minder çürüten, tembel soyundan hazır yiyciler.
 FASULYECİYAN – Cepleri delik ama burunları da Kafdağ'nda. Kibarlığı kimseye vermeyen müflis asilzadeler.
 A. VEFİK PAŞA – Güzel. Aradaki farkı belirtelim. Damatlarını nasıl hor gördüklerine bir misal. Alın beşinci meclisi.
 K. İSMAİL – (*Koşup gelir, sahnenin ortasında yer alır.*)
 FASULYECİYAN – (*Ona usulca*) İsmayil yoksun evladım. Çekil. (*İsmail'in direnmesi üzerine*) Yoksun oğlum bu menciliste. (*İsmail üzgün uzaklaşır.*)
 DANDİNİ – Ah namusum payimal oldu. Bu izdivaç benim felaketim olacak.
 Mm. de SOTTENVILLE – Nedir o damat? Sizi yine telaşta görürüm.
 DANDİNİ – Boşuna değil bu gördüğünüz kaynana.
 A. VEFİK PAŞA – Olmuyor olmuyor! Hep üstten alıyorsun be evladım. İki perdedir anlattım sana. Bu facia değil, komedi.

FASULYECİYAN – Ah komedi bu rolda bana biraz ters gelor paşam. Bari traji-komedyaya diyelim de iki orta bir şey olsun.
 A. VEFİK PAŞA – (*Sert*) Olmaz canım. Sen kaynanana kababilir misin? Sen ezilmiş, harcanmış, sünepe bir zavalısin. (*Paşa bunları söylerken Fasulyeciyan gayri ihtiyari bu mimikleri alır.*) Aşağıdan al evladım. Görgüsüz bir taşralısin çocuğum.
 VİZENTAL – Mon pascha ça n'ira pas comme ça. Il faut changer un peu le typ.
 A. VEFİK PAŞA – Vous avez raison, d'accord.
 VİZENTAL – Şive ile oynayın.
 K. İSMAİL – Kayserili oynasana usta. Şapşal at şapşal.
 FASULYECİYAN – Şapşal babandır terbiyesiz.
 K. İSMAİL – (*Yalnız onun duyacağı sesle*) Ah ölüyorum, bitiyorum, demeye benzemez. Sıkı mı komiklik?
 FASULYECİYAN – (*K. İsmail'e*) Ben Hamdi ile az komedi oynadım? İstesem şapşal da oynarım, Kayseriliye de çıkarım. (*Paşanın el çırpıp uyarması üzerine*) Peki şapşal olayım da görün. (*Bakışına haline alık bir taşralılık katar, Kayserili şivesiyle*) Amanın amanın! (*Soldan giren Kaçivelakilerin ortasından geçer, paşaya dönüp bakar.*) Oluyor mu acaba paşam?
 PAŞA – Çok güzel.
 FASULYECİYAN – (*K. İsmail'e*) Nasılmış!
 KOKONA EZMARAGDA – Nedir o damat, sizi yine telaşta görüyorum?
 DANDİNİ – (*Kayserili şivesiyle*) Boşuna değil bu gördüğünüz gaynana.
 KOKONA EZMARAGDA – Size kibar kısmıyla nasıl konuşulur öğretmek mümkün olamayacak mı?
 DANDİNİ – Ne gibi?

KOKONA EZMARAGDA – Benim yüzüme karşı ne zaman kaynana demekten vazgeçip de Kokona Temunçe deyi saygılı olacaksınız?

DANDİNİ – Gurban olayım, siz bana damat dersiniz de ben size gaynana diyemez miyim?

KOKONA EZMARAGDA – Yok, beş parmak bir değildir. Benim gibi bir asılzadeye kaynana demek sizin ağzınızın kaşığı değildir. Bize damat olduğunuzsa haddinizi bilin, aramızda dağ var...

KOSTAKİ – Sevgili Kokona, yeter artık, bırak da konuşsun. Söyleyin damat bakalım, şu zihninizde gezinen ne oluyor?

DANDİNİ – Diyeceğim şu ki, bu benim garı...

KOSTAKİ – Siga siga, yavaş yavaş. Şurası malumunuz olsun ki, bizim kızımıza sen öyle, benim karı diyemezsin.

DANDİNİ – (Derin bir nefes alır.) Peki, Gokona derim. Madem ki Gokona demeliymiş, Gokona kerimeniz...

KAÇİVELAKİLER – Ha şöyle.

DANDİNİ – Yani benim zevceyi muhteremem...

KAÇİVELAKİLER – Ha şöyle.

DANDİNİ – Gendileri şu sırada mercimeği fırına vermekle meşgul bulunmaktadırlar.

KAÇİVELAKİLER – Ne dediniz? (Üstüne yürürler.)

DANDİNİ – (Yine öyle şaşal kaçıyla) Amanın amanın!

A. VEFİK PAŞA – Tamam. Dandini'nin aile içindeki biçareliği anlaşıldı değil mi?..

SATENİK – He besbelli paşam. Bizim görgümüz zarafetimiz yanında yontulmamış bir kalastır.

FASULYECİYAN – (Bozulur.) Satenik!

SATENİK – Bozulma anam, roldür.

HOLAS – Evin içindeki mevkii kâhyadan mek parmak üsttedir.

RIFAT AĞA – (Gelerek) Paşam, paşam! Hüdevendigâr Matbaası'ndan gelmişler program risalesi için.

A. VEFİK PAŞA – Ver bakayım provaları! (Alıp inceler.) Eserin hulasası yazılmış mı? Tamam! Her program risalesinde tekrar ettiğimiz adabımuâşeret kaidelerini unutmuşlar galiba.

VİZENTAL – Hayır paşam. Bu sefer son sahifeye daha iri punto ile dizmişler. Emriniz veçhile. (Okur.) Oyun başlamadan önce herkes konuşacağını konuşmalı, boğazını temizlemeli, oyun boyunca yerinden kıpırdamadan, sessizce ve dikkatle temsili takip etmelidir. Sigara içmek ve başka ihtiyaçlar için perde fasılları verilmiştir. Tiyatroda fındık fıstık yemek adaba mugayirdir.

HOLAS – (Apar.) Kimse gelmez azizim.

VİZENTAL – (Devamla) Olur olmaz yerde alkış tutmak da görgüsüzlük sayılır.

A. VEFİK PAŞA – Hazır ilk temsillerde, ben salonda iken bana baksalar, nerde alkışlanacağını öğrenirler.

RIFAT AĞA – (Evrakı uzatarak) Bunlara mucip verecekmişsiniz paşam. (Paşa üstünkörü bakar, bir paraf verir; Fasulyeciyan risaleye bakınca bozulmuştur.)

K. İSMAİL – Ne oldun usta? Sen biraz bozuldun yine.

FASULYECİYAN – Benim resmimi ufak basmışlar.

K. İSMAİL – Sen kendin büyüksün, resmin ufak olmuş ne çıkar?

FASULYECİYAN – Severim seni İsmayil. (Onu kucaklar.)

A. VEFİK PAŞA – Gelelim şimdi Samurkaş'a. Nasıl bir tip bu Samurkaş? Bir kere adı üstünde. Beyzade işte. Beyzade Samurkaş. Başka hususiyeti nedir?

K. İSMAİL – Sirar paşam. Oyunun sirarı. Yanık, âşık, zendost.

A. VEFİK PAŞA – Frenkler buna jön diyorlar.

K. İSMAİL – Ona ben karışmam.

A. VEFİK PAŞA – Nasıl bir adam bu Samurkaş?

FASULYECİYAN – Mebzulen de mantar ator paşam. Her daim yaptığını inkârdan gelor.

A. VEFİK PAŞA – Neyse neyse, demek ki bu Samurkaş bir ay-nagöz âşık tipi. Her fırsattan istifade edip kıza yeşille-niyor.

FASULYECİYAN – Ama kız da ona kuyruk sallor.

A. VEFİK PAŞA – Alın şu üçlü pasajınızı. İşte Comme-dia dell'Arte üslubunda oynanması gereken bir meclis daha. Şampanya gibi hafif olacak. *(K. İsmail yine sahne-nin önüne gelir dikilir.)*

FASULYECİYAN – İsmayil yoksun bu sahnede.

K. İSMAİL – Üçlü sahne dedi.

FASULYECİYAN – On üçlü de dese yine yoksun.

K. İSMAİL – *(Kızgın gider.)*

FASULYECİYAN – *(Ortaya gelir kurulur, birden toparlanır.)*
Ah affedersiniz paşam. Dalgınlığa geldim, ben de yo-kum. *(Çıkar.)*

SAMURKAŞ – *(Sahnenin dibinde görünür. Karşı kulise ba-
kar. Yüzünde sevinç ama hemen sonra üzüntü mimiği.)*

İşte Kokoniça İrini. Ne var ki, kocası da yanında.

*(İrini hızla içeri girer, sahneyi baştan başa kateder, bir
yarı daire çizip sol köşede durur; sinirli sinirli yelpaze-
lenmektedir. Dandini onun arkasından yürümekte ve
durmadan söylenmektedir. Samurkaş hemen gizlenir.
İrini onu fark etmiştir. Belli belirsiz selam verir.)*

DANDİNİ – Yok yok Gokoniçe, benim gözümü boyaya-mazsınız. Ben her şeyin farkındayım. Sizin yakınış-larınıza rağmen ben bana söylenenlerin gerçek ol-duğunu biliyorum. Tavrınızdan anladım. Ama be-nim nikâhımda olduğunuzu unutuyorsunuz galiba. *(İrini, Samurkaş ile selamlaşır.)* Aman canım, bana te-mennayı bırakınız. Ben öyle gösteriş hürmeti iste-mem. Benim dediğim saygıyı maskaraya almayınız.

İRİNİ – Ben mi maskaraya almak?

YORGAKİ – Ben sizin zihninizde gezenleri bilirim. Hem de... *(İrini ile Samurkaş işaretlerler.)* Aman yine mi? Artık istihzaya da başlamayalım. Sizin beyzade gızı olduğunuzu, beni kendinizden çok aşağı tuttuğu-nuzu iyi bilirim. Gendime hürmet ve tazim ediniz demem, maksadım o değil, öyle şeylerin meraklısı değilim. İnanın ihtiyacım yok. Ama nikâh akdi gibi mubarek ve muazzez bir akideye borçlu olduğunuz hürmeti bilmemek size yakışmaz, onu saymamak... *(İrini ile Samurkaş aynı oyun)* Evet size yakışmaz. Buna, başınızı sallayıp sırtıtmak da lazım gelmez, yüzümde maymun mu oynuyor?

İRİNİ – Ben mi? Ben ne yaptım bilmem ki.

YORGAKİ – Ben bilirim. Burnunuzun büyüklüğü de ma-lumunuzdur. Ben asilzade değilim ama soyum te-mizdir, namusludur. Biz alınımızın teri ile...

SAMURKAŞ – *(İrini'nin arkasından ve Yorgaki Dandini'ye
görünmeden usulca)* Size bir diyeceğim var.

DANDİNİ – Ha?

İRİNİ – Hayır, hiç ağzımı açmıyorum.

SAMURKAŞ – *(Aynı oyun)* Size bir çift lafım var dedim.

DANDİNİ – Söyle. *(Birden sesin başkasına ait olduğunu fark
eder.)* Nee?

(Samurkaş'ı görüp üzerine varır, Samurkaş kaçar.)

DANDİNİ – İşte. İşte herif burda bile gelip etrafımızda dolanıyor.

İRİNİ – Kabahat bende mi? Ben ne yapayım?

A. VEFİK PAŞA – İrini, tam istediğim gibi olmuyor. Fazla ha-fifmesrep oluyor. *(Hıranuş'tan makas alır.)* Biraz da onun üstünde duralım.

HIRANUŞ – Ben de onu rica edecektim paşam. Biraz da be-nim üzerimde durun. Beni analiz edin. Bir türlü rolüme giremiyorum.

SATENİK – Ah canım benim. O senin her günkü rolün. İçinden çıktığın yok ki, içine giresin.

HIRANUŞ – Hadi ordan pis.

A. VEFİK PAŞA – Evet. Kaçivelakilerde eksik olan ne?

K. İSMAİL – Para paşam.

A. VEFİK PAŞA – Yorgaki Dandini'de?

A. FEHİM – Asalet.

A. VEFİK PAŞA – Tamam. İrini aradaki köprü oluyor. Her iki taraf onun sayesinde eksikliğini tamamlıyor.

HOLAS – Zannım, Dandini kızın hüsnü anına da fazlaca mecluptur.

FASULYECİYAN – Evet meclubum ama ne var ki sefası az sürüyor.

SATENİK – (*Şarkıyı söyler.*) Le plaisir d'amour/ ne dure qu'un moment paşam.

A. VEFİK PAŞA – (*Sevinçle*) Yaşa Satenik! (*Şarkıya devamla*) Chagrin d'amour/ dure toute la vie. Oyunun özeti bu olabilir. Bir küçük saadetten sonra Dandini'yi ömür boyu kemiren bir gam.

FASULYECİYAN – (*Birden coşup*) Ah ne zevklenoorum arkadaşlar, bilemezsiniz. İşte buna akademik çalışma derler. Eminim Şekspir bilem böyle dört başı mamur bir reji yapmamıştı. Hey canına yandığının kültürü. (*Ağlamaya başlar.*) İşte aktörlüğün bunca mihneti ve sefaleti yanında böyle baha biçilmez antuziyazmları ve saadetleri vardır. Devam. (*Toparlanır.*) Ah affedersiniz paşam.

K. İSMAİL – Keçileri kaçırdı yine usta.

VİZENTAL – Angélique kelimesinin manası pirü pak bir melek gibi demek. Bu Angélique gerçekten melek mi? (*Hıranuş'ta mimik: Melek gibi saf bir poz alır.*)

A. FEHİM – Cıvıl cıvıl bir dişi. (*Hıranuş'ta mimik, aşırı dişi.*)

HOLAS – Molière tam tersi ad koymuş ona.

A. VEFİK PAŞA – Peki nasıl bir kız bu?

A. FEHİM – Güzel ve hoş. (*Hıranuş'ta mimik.*)

VİRJİNYA – Ama tın tın, kafası da boş. (*Hıranuş bozulur.*)

FASULYECİYAN – Macera kokan bir kadın. (*Hıranuş'ta mimik: Maceracı kadın.*)

HOLAS – Aynagöz bir eksik etek, bir zaniye. (*Hıranuş'ta mimik.*)

VİRJİNYA – Hiç tek durduğu yok. Eli işte gözü oynas-ta. Üç perde boyu durmadan kurtizanlık edor paşam. (*Hıranuş'ta mimik.*)

A. VEFİK PAŞA – Angélique yahut İrini neden böyle olmuş? Hareketinin sebebi ne ola?

HOLAS – Cinsiyeti aykırı gelişmiş manyak bir karıdır paşam.

VİZENTAL – Çok çabuk hüküm veriyorlar. Kafalarını işletmiyorlar. Ana ve babası onu para karşılığı bir eşya gibi hiç sevmediği, sevemeyeceği bir adama satmışlar.

A. VEFİK PAŞA – İşte kız da izzeti nefsinde bunun acısını duyuyor. (*Hıranuş'ta hep anlatılana uygun mimik.*)

HIRANUŞ – Ne güzel söylüyorsunuz paşam.

A. VEFİK PAŞA – Evlendirilirken fikri alınmamış, duyguları yoklanmamış. Bunun aksülameli olarak öç almak için önüne kim çıkarsa ona kur edecek. (*Paşanın Hıranuş'a hitaben söylediği bu sözleri ikisinin arasına giren Virjinya karşılar.*)

VİRJİNYA – Kadın ruhunu ne güzel okorsunuz, paşam. (*Hıranuş bu sırada önüne siper olan Virjinya'nın kaba etine bir çimdik atar. Virjinya acı ile*) Ah, ah paşam!

A. VEFİK PAŞA – (*Olanları fark etmemiştir.*) Bizim bir şey okuduğumuz yok. Molière yazmış, biz sadece, ona tercüman oluyoruz.

K. İSMAİL – Paşa şimdi onun yalancısı öyle mi?

VİRJİNYA – Hele bu büyük tevazuunuz yok mu paşam!

A. VEFİK PAŞA – Biz o büyük dâhinin serçeparmağı bile olamayız. (*Yürür.*) Evet. Bu haklı yanı belirmeli İrini'nin. İrini, Yorgaki meclisinde bu keyfiyet büsbütün ayan olacak. Alın bu meclisi.

FASULYECİYAN – Hangi replikten başlayayım?

A. VEFİK PAŞA – Kaldığınız yerden.

(K. İsmail yine sahnenin önüne gelir durur.)

FASULYECİYAN – Yoksun İsmayil.

K. İSMAİL – (Bozulup giderken) Yahu hiç mi oynamıyoruz biz bu piyeste?

DANDİNİ – İşte herif bunda bile gelip etrafımızda dolaşor...

A. VEFİK PAŞA – Bunda değil evladım, burada.

DANDİNİ – İşte herif burda gelip etrafımızda dolaşor. Pardon, Kayserili olacağ idik. Yine unuttum. (Kayserili şivesi ile) İşte herif burada bile gelip etrafımızda dolaşıyor.

İRİNİ – Kabahat bende mi? Ben ne yapayım?

DANDİNİ – Ne yapacaksın. Gocasını sayan gadıncıklar gibi yapınız. Ne derlerse desinler, sinek bir damla pekmeze konar, bir fiçı sirkeye gelmez. Ehli ırz ve eteği temiz olan kadınların tavrı oynaş geçirir.

İRİNİ – Ben mi kaçırayım? Ay beni güzel diye beğenenlerle benim canım sıkılmaz ki, ben hazzederim. Onları niçin inciteyim?

DANDİNİ – Amanın, peki garı öyle cilve yapıp geyiflenirken goca ne yapar?

İRİNİ – Ne yapacak, karısını beğendiklerine övünür, koltukları kabarır. Zarif adam olduğu belli olur. Ben gençliğime doyacağım, şunda beş gün ömrümüz var, yaşıma başıma göre eğlencemi ararım, âlemi seyran ederim, kulağıma tatlı sözler söyleyenleri dinler, sefalanıırım. Şükrediniz ki daha fenasına kadar gitmeye yaradılışımda meyil yoktur, yoksam...

A. VEFİK PAŞA – Anlatabiliyor muyum dediğimi?

HIRANUŞ – Çok iyi anladım paşam. Teşekkür ederim.

A. VEFİK PAŞA – Devam.

DANDİNİ – Bunlar nasıl avrat, canım bu nasıl söz? Ben sizin gocanızım, böyle şeyleri istemeyorum.

İRİNİ – Ama ben istiyorum, işte görürsünüz ne olur.

DANDİNİ – Demek bana şahitler karşısındaki taahhüdünüzü, nikâhlılık itaatinizi böyle yerine getireceksiniz? Öyle mi?

İRİNİ – Ben size ne taahhüt, ne vaatler ettim? Nikâhta bir “He” demek âdettir diye lakırdıyı ağzımdan kopardılar. Yoksa beni almazdan önce siz bir kere bana danıştınız mıydı? Anamı babamı beğendiniz, onların rızasını tahsil ettiniz. İşte onları aldınız, bana bir şey sorulmadı. Bir şikâyetiniz varsa, varınız şimdi onlara anlatınız. Ben öyle esir olmuş gibi size baş eğme âşıklısı değilim.

DANDİNİ – Amanın!

A. VEFİK PAŞA – Güzel oluyor.

RIFAT AĞA – (Gelerek) Paşam, Mahkeme-i Şeriye Naibi Asım Bey gelmiş...

A. VEFİK PAŞA – Sırası mı şimdi! Allah Allah, tam keyfimizi bulmuş şurada Molière’i rayına oturtuyoruz.

VİZENTAL – Söyle gitsin.

A. VEFİK PAŞA – Hayır, gelsin bakalım ne yumurtlayacak. Evet çocuklar, Samurkaş’ın evde kısırılış sahnesi. (Ahmet Fehim ve Virjinya solda yer alırlar.)

VİRJİNYA – (Kulise) İsmail, gel gözün aydın. Sıran geldi.

A. VEFİK PAŞA – Hadi gelin bakayım şöyle. (Ahmet Fehim’le Virjinya’yı sola alır. K. İsmail yine başa geçer durur.) İsmail sen de şöyle geç. (Fasulyeciyan onlara bakmaktadır.)

K. İSMAİL – (Fasulyeciyan’a) Yoksun bu mecliste usta... Boşuna bekleme. (Fasulyeciyan taşı gediğine oturtan İsmail’e bozulup çıkar.)

A. VEFİK PAŞA – Sen şöyle geç İsmail.

VİRJİNYA – Geçmez, hastadır paşam. İlle başta duracak. (K. İsmail istemeyerek, geriye, onların yanına geçer. Virjin-ya, paşaya) Benim yerim burada iyidir paşam?

A. VEFİK PAŞA – İyi iyi. Gayet iyi.

ASIM – (Bomba gibi girer.) Paşa paşa! Bu ne mene rezalettir?

A. VEFİK PAŞA – Hayrola, ne olmuş?

ASIM – Daha ne olsun! Dün gece adamlarınız ahırımın duvarını örüp bilcümle hayvanlarımı içerde mahpus bırakmışlar.

A. VEFİK PAŞA – Ben emir verdim.

ASIM – Peki ama sebep?

A. VEFİK PAŞA – Bütün yüksek memurlar tiyatroya abone oldukları halde sen hâlâ olmam diye direnirmişsin.

ASIM – Böyle zorbaca amel, görülmüş, iştirilmiş şey midir paşa?

A. VEFİK PAŞA – Neden abone olmuyorsun?

ASIM – İmkânsız bir şey, tiyatroya gitmek tab'ıma mani.

A. VEFİK PAŞA – Tab'ını değiştiriver mirim.

ASIM – Tab değişir mi paşa?

A. VEFİK PAŞA – Öyleyse sen niye benimkini değiştirmek istersin? Benim tab'ım da böyle işte. Tiyatrodan hoşlanmayan nadanların kapısını da ördürür, bacasını da tıkatırım.

ASIM – Makul olun paşa. Mahkeme-i Şeriye Naibine tiyatroya gitmek gibi bir hafiflik yaraşır mı?

A. VEFİK PAŞA – Ağır otur da molla desinler değil mi? Kendi şahsında bir ağırlık yoksa, bunu tiyatroya gitmemekle, abus bir çehre ile mi yaratacağım sanırsın? Gülmekten korkma Asım Bey. Gülmesini bilmeyen düşünmesini de bilmez. Lamı cimi yok, abone olacak, tiyatro seyredecek, Molière'in senin gibi sahte-ciddilerle nasıl zevklendiğini öğrenip hizaya geleceksin. Bu herkesten çok sana lazım.

ASIM – Hayır, abone olmayacağım, tiyatroya gitmeyeceğim, bu hareketinizi de derhal Dersaadet'e şikâyet edeceğim.

A. VEFİK PAŞA – Tez git. Hemen şekva et. (Asım hırsla yürür.) Orası çıkış kapısı değil. Kadınlar helası. (Asım yolunu bulur, çıkar. Paşa soluyarak sahneye yürür.) Hadi çocuklar. Samurkaş'ın evde kıştırılış sahnesi.

SAMURKAŞ – Her işimizin çaresini sen bulursun. Dur sana bahşış vereyim Katinko.

KATINKO – Ah canım çelebim, ne zahmet. Benim size ettiğim hizmet rağbetimdir. Size hizmet etmeye deruni bir meylim vardır. Almasam ben onu.

YANKO – A, ben alayım. Biz nasıl olsa evlenecek değil miyiz? Şimdi benim paralarla beraber saklarım. (Kesesini çıkarır, parayı almak için uzanır.)

KATINKO – Yok canım. (Parayı alır.) Bunlar bende kalsın. Zaten sen, benden ödünç bir öpücük de almıştın. (K. İsmail'in elindeki keseyi de alır.) Onu da bana ver yavrus. O da bende kalsın. Demek ki, bütün alacakların vereceklerin bende kalıyor.

SAMURKAŞ – (Katinko'ya) Aceba tezkeremi güzelim Konkoniça İrini'ye verdin mi?

KATINKO – Vermez olur muyum? Elbet verdim. Cevabını yazmaya gitti.

SAMURKAŞ – Ah. Kendisiyle görüşmenin bir yolu yok mudur?

KATINKO – Bir çaresini buluruz elbet. Geliniz benimle.

SAMURKAŞ – Yok, ama rızası var mı? Hem de bir kazası olmasın.

KATINKO – Yok canım ne kazası olacak. Biz kocasına aldırmayız da, anası ile babası duymasın diye gözetiriz.

SAMURKAŞ – Ben senin reyine teslim olurum. Bildiğini işlersin.

KATINKO – Sen kendini bana teslim et, gerisine karışma. Ben işlemediğini iyi bilirim.

A. VEFİK PAŞA – Tamam. İşler pişedursun, Dandini yine Yanko'nun boşboğazlığından hadisata vukuf peyda ediyor.

YANKO – (*Sahneden çıkan Samurkaş'la Katinko'yu gözetlemekte ve geri geri yürüyerek söylenmektedir.*) Hi. Şu bizim karı olacak fettanenin haline bakın. Vallahi bunda sekiz kişiyi alır dört kişiyi satar akıl var. Bunlar bir evlendin mi sırtın yere gelmez.

DANDİNİ – (*Kendi kendine*) Amanın. İşte deminki sallapati, avanak. Demin bana her şeyi anlatan geveze bu idi. Ah ne olur, bana söylediklerini bir de anası babası önünde ikrara razı edebilsem. (*Güler yüzle Yanko'ya*) Hey, uğur ola dostum!

YANKO – Vay vay vay! Yine mi size çattık a boşboğaz çelebi. Ağzınızı sıkı tutun diye size o kadar yakardım. Siz de vaadetmişsiniz güya. Tevekkeli dememişler “söyleme sırrını dostuna, dostunun da dostu olur, o da söyler sırrını dostuna” diye.

DANDİNİ – Kim, ben mi söylemişim?

YANKO – Ya ben mi söylemişim? Tabii ya, siz gidip hep dediklerimi kocasına yetiştirmişsiniz, o da bastır-mış gürültüyü. Size artık bir şey dememeye ant içtim. Şu iki dudaktan bir sır çıkaran terestir, teres.

DANDİNİ – Ama, beni de dinle dostum. Ayağını öpeyim.

YANKO – Oh. Detatipo Tipota. Artık söyler miyim ya, ben ağzı karaya? Bir daha benim ağzımdan havadis, haber tadacağınız yoktur. Ağzınızı sıkı tutsaydınız şimdi size içerde neler dönüp bitiyor hepsini bir bir anlatırdım. Siz de sefalanırdınız. Ama işte söylemem. Cezanızı çekersiniz.

DANDİNİ – Ne olup gidiyor? Gurbanın olayım. Meraktan öleceğim.

YANKO – Olmaz olmaz. Söylemem. Aptal mıyım ben? Ak-lınızca, Çelebi Samurkaş'ın hizmetçi Katinko'ya para

verdiğini, Katinko'nun da şimdi onu Kokoniça'nın yanına götürüp ikisini buluşturduğunu bana söyletip ağzımdan laf alacaksınız ama nafile, yağma yok! Bende o göz var mı hiç? Siz başka budala bulunuz söyletecek. (*Çıkar.*)

DANDİNİ – (*Yalnız*) Eğer gerçekten o çapkın şimdi bizim evdeyse, bizim edepsizin anasını babasını ikna etmeye bu da yeter; kızlarının carisliğini, düzenbazlığını sonunda onlar da anlar. Ama nasıl etsem de bu havadisten faydalansam? Ben içeri girsem çapkını kaçıırım. Sonra, ne ki söylesem benim andıma kasemime yine inanılmaz. (*Trajik bir eda alır.*) Bana, yalan söylor, belki de, uyduror derler.

A. VEFİK PAŞA – Yine sertleştin Tomas. Çık şu melodram tarzından be evladım.

FASULYECİYAN – Huyum kurusun. Natura, ne yapayım.

DANDİNİ – (*Tekrar Kayserili şapşal rolüne girer.*) Amanın hele. Varıp bir bakayım. (*Anahtar deliğinden gözetler.*) Amanın işte anahtar deliğinden gordüm. Herif içerde. Artık bunun inkârı minkârı galmadı. Bizim postal bu sefer yakayı ele verdi. Artık hayasız gimmiş gorelim. Nah işte bahtıma anası ile babası da tam kertesinde yan be yan gelorlar. (*Onlara*) Ey efendi ey efendi, demin bağa inanmadınız. Ama bu sefer elimde ısbat var ısbat. Hamdolsun rezalet o gader aşikâr ki bu sefer siz bile su götürür tarafını bulamazsınız...

SUFLÖR – Yine mi kabınıza kacağınza sığamıyorsunuz?

KAÇİVELAKİ – (*Kulise kadar gidip, kulak verip, sufle alıp ortaya gelerek*) Yine mi kabınıza kacağınza sığamıyorsunuz?

DANDİNİ – Evet sığamorum.

SUFLÖR – Yine mi baş ağrıtıyorsunuz?

KAÇİVELAKİ – (*Aynı oyun*) Yine mi baş ağrıtıyorsunuz?

DANDİNİ – Evet ben baş ağrıtorum ama acaba benim başıma neler gelor, soran var mı?

KAÇİVELAKİ – Bizi tasdiden vazgeçmeyecek misiniz? Bu çürük hülyadan usanıp bezmeyecek misiniz?

DANDİNİ – Canım ben bıktım. İstemorum.

SUFLÖR – Koka larona.

KAÇİVELAKİ – Koka larona.

SUFLÖR – Lakırdınızı biliniz de söyleyiniz.

HOLAS – *(Kulise)* Ne?

SUFLÖR – Lakırdınızı biliniz de söyleyiniz.

KAÇİVELAKİ – Lakırdınızı biliniz de söyleyiniz.

SUFLÖR – Kem söz sahibinindir.

KAÇİVELAKİ – Kem söz sahibinindir.

SUFLÖR – Ha ha ha gül.

KAÇİVELAKİ – *(Güler.)* Ha ha ha.

SUFLÖR – Martaval. Hep martaval.

KAÇİVELAKİ – *(Aynı oyun)* Martaval. Hep martaval.

SUFLÖR – *(Usanmış)* Bitti be.

KAÇİVELAKİ – *(Sufle sanıp)* Bitti be.

A. VEFİK PAŞA – Tomas ne acayip mizansen vermişsin. Holas neden hep yengeç gibi durmadan duvar diplerinde geziyor.

FASULYECİYAN – Mizansen değil paşam. Suflör orda da onun için. Malum ya, ezberi zayıftır biraz.

A. VEFİK PAŞA – Hadi devam.

DANDİNİ – Ben namusumu iki paralık eden bu hayasız hatundan bıktım. Gurtulmak istorum ondan artık.

EZMARAGDA – Honduras aklınızı başınıza alınız.

DANDİNİ – Neye?

EZMARAGDA – O beyzade kızıdır, bunu unutmayınız.

DANDİNİ – Amanın canım. Beyzade gızıdır diye edepsizliği gündeliğe takınsın. Aklına esdiği gibi davranсын. Ben hiç garşılık vermeyeyim öyle mi? Bu ne zu-

lum! Anamdan emdiğim süt burnumdan gelor. İn-saf, merhamet yok mu?

KAÇİVELAKİ – Ey ne olmuş gene... Dökülmüş saçılmış nedir ki? Bu sabah şikâyet ettiğiniz adam kızımızı tanımıyordu bile, bunu sizin yanınızda söylemedi mi?

DANDİNİ – Peki, ya şimdi size onu oynaşıyla baş başa gösterirsem bana ne dersiniz?

KAÇİVELAKİ – Ha! Hondura kefali, baş başa mı?

EZMARAGDA – Baş başa mı? Bizim evde mi?

DANDİNİ – Evet, kendi evceğizimizde...

EZMARAGDA – Ey o zaman biz de sizinle beraber olur kıza çıkışırız.

KAÇİVELAKİ – Elbet... Bizce hanedanımızın adı her şeyden azizdir. Eğer böyle bir şey varid ise gerek ben, gerek validesi onun hakkından geliriz. Ama deminki gibi gene yanlış ise?

DANDİNİ – Allah aşkına, geliniz bakınız, kendi gözünüzle görünüz. *(Üçü birden parmaklarının ucuna basarak sol kulise ilerlerler.)* Geliniz, bakınız, görünüz. *(Bakar.)* Hi. Ay. *(Kaçivelaki ile karısında da aynı oyun.)*

DANDİNİ – *(İrini ile beraber çıkan Samurkaş'ı gösterir.)* Yalan mı? *(İrini, Samurkaş, Katinko sahnenin kenarına çıkarlar.)*

İRİNİ – *(Samurkaş'a)* Dışarı çıkalım, bizi burada görürler, diye korkarım, çekindiğim var.

SAMURKAŞ – Ey Kokoniça İrini, hiç olmazsa akşam buluşmayı vaid buyurunuz, ne olur.

İRİNİ – Bakalım, çalışırız.

DANDİNİ – Arkadan görünmeden yaklaşalım.

KATINKO – Ne güzel kumrular gibi sevişiyorlar. *(Birden Dandini ile Kaçivelakilerle karşılaşır. Paniğe kapılır.)* Hi! *(İrini'ye koşar.)* Kokoniça mafolduk. Basıldık. Hepsi bunda gelmişler.

İRİNİ – (Önce biraz heyecanlanır ama kendini hemen toplar, kararlı) Siz susun da ikiniz de bana bakınız. (Samurkaşa dönüp hışımla) Sizin bu ettiğiniz kişizadeye yakışır hareket değildir. (Samurkaş şaşırır.)

KATİNKO – Evet.

İRİNİ – Olup geçen lakırdıları halk önünde demin inkâr etmişsiniz.

KATİNKO – Evet, bravo, devam.

İRİNİ – Bana hürmet etmeye söz vermişsiniz. Şimdi gün geçmezden kendi evime gelip aşk bahsi açmaya cüret edersunuz.

KATİNKO – Devam edin. Yutorlar. Devam.

İRİNİ – Beni baştan çıkarmak için bin kurt masalı okorsunuz. Bin dereden su getirirsiniz. Ama ben kocama ahdü peymanımı bozan namert kadınlardan değilim.

DANDİNİ – (Hayretle) A a!..

İRİNİ – Anamdan gördüğüm doğruluk yolundan bir zaman da sapıtmam. Pederim bunları bir duysa size öyle işler tutmasını öğretir, dünyaya geldiğinize pişman eder.

DANDİNİ – Ne karı! Dolap döndürüyor yine.

İRİNİ – Lakin benim gibi ehli ırz ve namus bir kadın, gü-rültü çıkarmaktan hazzetmez. (Katinko'ya) Sopa getir bana çabuk, sopa.

KATİNKO – Sopa. (Samurkaşa) Sen şimdi yandın. (Sopa getirmeye gider.)

İRİNİ – Benden olmasın. Ben gene ağzımı açmam. Ama sizin tuttuğunuz kâr, çelebi kârı değildir. (Katinko'nun uzattığı sopayı alır. Samurkaş'la kendi arasında sırtı dönük duran Dandini'nin sırtına vurmaya başlar.) Ben de size çelebi muamelesi etmem. Böyle kapı dışarı kovarım, ettiğiniz yanınıza kalır. (O vurdukça Dandini sahiden, Samurkaş da dayağı yiyormuş gibi yalandan "ah ah" diye bağırlar.) Alın, alın!

DANDİNİ – (Hayli hırpalandıktan sonra sopayı kapar, sözü-mona kırar.) Çatır çutur, çatır. (Paşaya) O akşam sahi-den kıracağız paşam.

SAMURKAŞ – (Dayak yemiş gibi belini tutarak uzaklaşır.) Ah, ah, ah!

DANDİNİ – (Oturduğu yerde belini tutar.) Ay, ah ah ah! (Samurkaşa hayretle bakar.) Dayağı ben yedim, herif ahlıyor be.

İRİNİ – İşte halini gördü.

KATİNKO – Ah canım Kokoniça, eline sağlık. O güzel el-lerin dert görmesin. Ne iyi ettin de vurdun he. Biz adama dersini böyle öğretiriz işte.

DANDİNİ – Sen sus çirişli postal.

İRİNİ – (Anasını babasını yeni fark etmiş gibi) Aman pateramu, siz burada mısınız?

KAÇİVELAKİ – Angelos ton aranon. Ah canım ah evladım, burada senin yanındayım, var ol ciğerakimu. Gözüm nuru canım. Hamdolsun, görüyorum ki hem ismet, hem iffet, hem de hamiyet babında sen Kaçivelaki hanedanına layıksın. Sen kütüğümüzün bir taze nihalisin ki şanıma muvafıksın, gel efendim seni alnından öpeyim.

EZMARAGDA – (Ağlamaktadır.) Gel gülüm, ben de seni kucaklayıp bağrıma basayım. Sevincimden tutunamayıp zar zar ağladım. Ah soydur çeker, bana çekmişsin bütün, elmasım, sana kurban olsun anan, ah kuzum...

KAÇİVELAKİ – Ey damat, artık derecesiz mesrur olmalı. Başınıza çelenk takmalı...

DANDİNİ – Artık çelenk mi takmalı, başka bir şey mi (Boynuz işareti yapar.) takmalı bilmem gayri.

KAÇİVELAKİ – İşte şüphelenip tasa edecek bir emare vardı o da kalktı. Sonu bakınız ne hayırlı bitti... Her şey tatlıya bağlandı.

DANDİNİ – Ne demezsiniz!

KATİNKO – Matopsari. Dünya gözü de bir kadıncık gör-
sün... Böyle karısı olan erkek her gün onun bastığı
yere yüz sürmeli. Anladın?

DANDİNİ – Sus seni murdar câris. Geleni gideni sen içe-
ri alırsın.

KATİNKO – Eyvahlar olsun dostlar, duydunuz mu? Be-
nim gibi kendi halinde, zavallı, masum bir eksik ete-
ğe böyle iftira edor. Zaman ne kötü oldu. Yaşanılmaz
bu dünyada artık. Ah... (Tabii sesle) Fena oldum.

KAÇİVELAKİ – Ey damat, kızımın gösterdiği mürüvete
bir teşekkür etmek yok mu?

İRİNİ – Ah patera, ben onun şükürünü istemem. Herkesin
ettiği adamlık kendine, benim ettiğim kendi ocağı-
mın şanı içindir. Bana izin veriniz de gideyim, teşek-
kürünü kulağım duymasın, onun sesini bile işitme-
yeyim, yıkılıp bucağıma çekileyim. (Çıkar.)

KATİNKO – (Dandini'ye) Zavallı Kokoniçacığım gücendi,
hakkı var ya, ayağına düşüp tapılacak bir hatun. Ma-
alesef layığınca muamele göremiyor.

DANDİNİ – (Kendi kendine) Ah habis gudubet... Elime bir
geçsen, alırım ayağımın altına, sen de asil değilsin
ya. Alimallah onlardan alamadığım hıncımı senden
çıkarırım. Gücüm sana yeter.

KAÇİVELAKİ – Hoşça kalınız, hele keyfiniz çattı. Artık
birlikte güzelce geçinirsiniz. (Dandini'nin sırtına vu-
rur.) Kalimera. (Çıkar.)

DANDİNİ – (Sırtını tutar.) Kalimera.

EZMARAGDA – Bana bak. Benim kızım iyilikle büyümüş
bir körpe civandır. Böyle sözlere alışmamıştır. Siz de
onun nazik tabiatına uyup hizmet etmelisiniz. Ama
kendinizi denk alın. İnsan gâh olur dağ kaldırır, gâh

olur bir darı kaldıramaz. Bunda gaflet etmemeli...

Anladın? Kalimera. (Çıkar.)

DANDİNİ – Kalimera.

KATİNKO – (O da onlar gibi Dandini'nin önünden geçer, dö-
ner sırtına vurur, bu son vuruş Dandini'yi yere düşürür.)
Kalinikta. (Çıkar.)

DANDİNİ – Kalinikta. (Düştüğü yerden yalnız) Ağzımı aç-
morum ki. Açsam da faydası yok. Caris ile başa çı-
kılmaz. Yarabdim benim başıma gelen bu bela acaba
başka bir gulun başına gelmiş midir? Garımın bütün
rezaletlerini meydana çıkarorum. Ama ısbat edemo-
rum, hep ben haksız düşorum. Yarabbiciğim, artık
sana sığındım. Bana yardım et de şunların kızlarının
yediği nanenin kokusunu meydana çıkarayım. Perde.

A. VEFİK PAŞA – Tamam. Hadi şimdi biraz dinlenin. Piyes
hakkında soracağınız bir şey varsa sorun.

A. FEHİM – Paşam, ayıp olmazsa bir şey soracağım.

A. VEFİK PAŞA – Sor soracağını Ahmet Fehim. Sormak neye
ayıp oluyormuş? Asıl merak edip de sormamak ayıp.

A. FEHİM – Paşam, sizin çoğu adaptasyonlarınız hep Türkler
arasında geçer. Neden bu sefer vakayı Fener'deki Rum-
lar arasında geçirdiniz?

A. VEFİK PAŞA – Evladım, bu oyunun baş aksiyonu nedir?
Zina. İslam camiası içinde zina olur mu hiç? Hafazanal-
lah. Adları İslam yapsak, eser inandırıcılık vasfını kaybe-
der. Onun için vakayı ister istemez ekalliyete aktardık.

K. İSMAİL – Oyun Türkler arasında geçebilse idi daha bir sı-
cak olurdu. Değil mi paşam?

A. VEFİK PAŞA – Onu ben de bilirim evlat. Neylersin ki başka
çıkarmak bulamadım. Aslında beni de tatmin etmiyor.

FASULYECİYAN – Anlayacağın, paşamız vakayı Fransa'da
geçirmemiş, bizde de geçirememiş, dönmüş dolaşmış,
kabak yine ekalliyetlerin başında patlamış...

A. VEFİK PAŞA – Ama bakarsın yüzyıl geçer, Türkiye Frenkleşme yolunda epey mesafe kateder. Bin dokuz yüz yetmişte, yetmiş beşte onlardan farkımız kalmaz. Zina bizim camiada da olağan hadisattan sayılır. Ahfadımız bu oyunu yerli isimlerle rahatça oynar. Hiç kimse de gocunmaz...

FASULYECİYAN – Nerde o günler paşam!

A. VEFİK PAŞA – Sandığından da yakındır, sandığından da yakın.

RIFAT AĞA – *(Gelerek)* Paşam bir telgraf var.
(Verir, paşa bakar.)

A. VEFİK PAŞA – Sait diye birinden durmadan telgraf alıyorum. Kimdir bu Sait yahu?

FASULYECİYAN – Sadrazam, paşam...

VİZENTAL – Hani zatı devletiniz sadrazam olduğunuzda dahilîye nazırı idi de azil buyurmuştunuz.

A. VEFİK PAŞA – Evet, ilk müsbet icraatım o olmuştu.

VİZENTAL – Malumu âliniz şimdi o sadrazam oldu ve de paşa.

A. VEFİK PAŞA – Adam kıtlığında şimdi sadrazam o mu oldu?

K. İSMAİL – Yağmur yağdı böyle oldu.

A. VEFİK PAŞA – *(Güler, sırtını okşar.)* Yağmur değil, sel lazım İsmail, sel. Bir sel bassa da hepsini sürüp götürse...

VİZENTAL – Ne yazıyor telgrafta?

A. VEFİK PAŞA – Toplanan vergileri istiyor. Kedi ne, budu ne. Defterdarlığın topladığı vergi vilayetin masrafını karşılamıyor zaten. Rifat Ağa not al, şu düzüye bir tel çekeceğim. *(Dikte eder.)* Para denen bok, bu vilayette yok.

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

(Perde açıldığında ön sahnenin sol yanında lokal ışık vardır. Ön sahnenin sağ yanı karanlıktadır. Aydınlıkta kalan kısımda sadece borulu bir gramofon ve onun üzerinde diyaframı indire çıkara dönen bir plak görülür. Plak, birinci perde başında da duyduğumuz şarkıyı, yalnız piyano solo olarak çalmaktadır. Güftesini, sahneye giren Fasulyeciyan şarkı olarak söyler. Fasulyeciyan birinci perdeye kıyasla yaşlanmış, şakakları aklaşmış, yüzünü çizgiler bürümüştür. Kılık kıyafetinde daha bir Avrupalı gusto göze çarpar. Ayaklarında getrler vardır. Boynunda bohemyen, sarıkık bir papyon.)

FASULYECİYAN –

Plaisir d'amour/ ne dure qu'un moment /

Chagrin d'amour/ dure toute la vie.

Ne doğru söylor şu şarkı. Sadece aşkın değil, teatro-nun da zevki bir an sürer, mihneti ve cefası ise bütün bir ömre yayılır. Aradan tam dokuz buçuk yıl geçti. Bursa'daki o tatlı günler hayal oldu. Mazinin sisleri arasında kayboldu gitti. Paşamızı olmayacak bir jurnalle ama daha çok, memlekete teatroyu sevdiror diye yine sürdüler. Bizleri de, sankim sanatkâr değiliz de, düşman

bir memleketin casusu imişiz gibi, sorgu suale çektiler. Kumpanya dağıldı. Ben oraa girdim, buraa girdim. Sonunda kendi namıma bir heyet kurup turneye çıktım. Hatta şöyle Balkanlar'a bilem uzandım. Filibe'de otelde rehin kaldımsa tuvaletin penceresinden dar attım kendimi. *(Karanlıktaki sağ tarafı gösterip)* Şu adaçayı kokan oda, paşamızın Rumelihisarı'nda Kayalar'daki kütüphanesi. Paşamız şimdi inzivaya çekildi. Kimselerle görüşmür. Gençlik hatıraları ile baş başa yaşıyor, bazen de...

(Sağ yan aydınlanır, sol yan kararır. Ahmet Vefik Paşa ayakta ve bastonuna dayanarak durur. Sirtında şal örneği gecelik ve pamuklu Şam hırkası, ayağında terlikler vardır. İlk iki perdeye kıyasla çok kocamıştır. Vizental Efendi bir koltuğa edep- li bir şekilde ilişmiş, onu dinlemektedir. Kapının dibinde, Şebrenk Bacı, paşanın zenci hizmetçisi, ellerini kavuşturmuş, hüznü bir yüzle durmakta, arada bir Vizental Efendi'nin tepkisine, daha doğrusu tepkisizliğine şaşmaktadır.)

A. VEFİK PAŞA –

Gözlerim bezdi, dalağım şişti.
Her şey badi-i nefret
Her yerde müdahane çirkefi
Gadir nifak ve de iftira
Ey dayanmam artık, kızarım,
Beşeri reddeylemeye dahi kalkarım.
Yok yok, dedim ya, o gösterişler
Cezaya layık cinayetlerdir.
Dostluk taklidi benim indimde
Ayıp ameller, iğrenç ameller.
Er kişi her barü kârda
Yürek bir, söz bir olmak gerek.

ŞEBRENK – *(Vizental'e)* Sabahlara kadar böyle kendi kendine konuşur durur.

VİZENTAL – Bir şey değil, piyes okuyor.

FASULYECİYAN – Yanılmorsam “Misanthrope”tan “Alceste”in tiradıdır.

A. VEFİK PAŞA – Ta kendisi, en çok bunu okur oldum son zamanlarda. Belki de haleti ruhiyeme uyduğundan.

VİZENTAL – Size yapılan vefasızlık benim de içime ukdedir paşa.

A. VEFİK PAŞA – Vefa, minnet beklediğim yok, inan olsun. Soysuzluğa, nankörlüğe dayanamıyorum. Sarayla başım yine belada.

VİZENTAL – Hayrola paşam?

A. VEFİK PAŞA – Bilirsin, Paris'te sefir-i kebirken yabancı devlet süferasına yaptığım zaruri davetlerin parasını o zaman istikrazla ödemiştım. Devlet tahsisatı ile yapılması gereken bu masarifi şimdi bana yüklediler.

FASULYECİYAN – Olacak iş mi bu?

A. VEFİK PAŞA – Bırakalım bu kasvetli hikâyeleri de size gelecek bir şey göstereyim. Tahrirat Müdürü Halil Bey, Bursa'dan azlim hakkındaki kararın suretini arşivden çıkarıp bana yollamış hatıra olarak. Oku şunu bak, gülmekten kırılacaksınız.

VİZENTAL – *(Okur)* Mahkeme-i Şeriye Naibi Asım Bey'in verdiği jurnale istinaden...

FASULYECİYAN – Asım Bey, hani kadınlar helası ile çıkış kâpısını karıştırdı ise kovdunuzdu, odur?

VİZENTAL – *(Devamla)* İstinaden Müfettiş Avlonyalı Ferit Bey'in verdiği rapordur.

A. VEFİK PAŞA – Onuncu maddeden sonrasını oku.

VİZENTAL – Madde on: Valiliğe tayininden azline kadar tiyatroya ile uğraşmış, İstanbul'dan getirttiği Fasulyeciyan

namında birinin idaresindeki kumpanyaya haftada üç gece tiyatro oynatmıştır.

A. VEFİK PAŞA – (*Alayla*) Bakındı hele şu vatan hainine...

VİZENTAL – Biletleri vilayet matbaasında bastırılmış ve zaptiye çavuşları vasıtasıyla halka dağıtmıştır. Kabul etmeyenleri tehdit ve rahatsız etmiştir.

A. VEFİK PAŞA – Oh, iyi varmışım da yapmışım.

VİZENTAL – (*Devamla*) Zaptiyeden teşkil edilen bir muzika takımını tiyatroya tahsis etmiştir. İşi daha da ileri götürerek...

A. VEFİK PAŞA – Bak daha da ileri gitmişiz. Orda dursana bari.

VİZENTAL – İşi daha da ileri götürerek haftanın birkaç gecesinde tiyatroyu kadınlara da oynatmak cüretini göstermiştir.

FASULYECİYAN – Vay budalalar vay!

A. VEFİK PAŞA – Oku oku, dahası da var.

VİZENTAL – (*Okur.*) Kız mektebi edebiyat muallimi İbrahim Efendi'yi aktör ve aktrisler hoca tayin ederek...

FASULYECİYAN – Bütün güzel Türkçemi o rahmetliye borçluyum.

VİZENTAL – (*Devamla*) Hoca tayin ederek halkın ondan nefret etmesine ve bu yüzden birtakım kızların mektebi bırakmasına sebep olmuştur.

FASULYECİYAN – Şıllıklar mektepten kaçmak için fırsat kollarlardı herhalde paşam.

A. VEFİK PAŞA – Gördünüz mü?

VİZENTAL – Ama yine de kıymetinizi bilen biliyor. Mesela Keçecizade Fuat Paşa.

A. VEFİK PAŞA – O mu benim kıymetimi biliyor? Sanmam.

VİZENTAL – Geçende bir lafınız geçtiğinde ne demiş biliyor musunuz?

A. VEFİK PAŞA – Ne demiş?

VİZENTAL – O binek taşı cesametinde bir pırlantadır, demiş.

A. VEFİK PAŞA – Ziyade iltifatta bulunmuş, sağ olsun. Sen bunun arkasındaki telmihi anlamadın mı?

VİZENTAL – Hangi telmih?

A. VEFİK PAŞA – Yahu binek taşı cesametinde bir pırlanta ne işe yarar Vizental? Ne yüzüğe takılır, ne de kaldırım taşı yapılır.

VİZENTAL – Her lafa bir kusur bulur olmuştunuz paşam.

A. VEFİK PAŞA – İhtiyarlık kepezektir dostum. İnsan huyusuz oluyor.

VİZENTAL – Diksözlülük size yaraşıyor paşam. Hakkınız da üstelik. Koca Devlet-i Âliye'de dürüstlüğü cümlece müsellem başka kaç devlet adamımız var ki?

FASULYECİYAN – Sizin gibi, eyyama uymayı bilmez, ferman dinlemez vezir bu diyardan gelip geçmedi paşam.

A. VEFİK PAŞA – Ölümüm mü yaklaştı acaba nedir çocuklar, bugün beni fazla iltifatlara boğuyorsunuz.

FASULYECİYAN – Allah korusun. Allah gecinden versin. Aslan gibisiniz paşam.

A. VEFİK PAŞA – Sen yine öyle bil. Tıknefes oldum. Bir de umumi fakrüdüm var.

VİZENTAL – Bir hekime görünseniz...

A. VEFİK PAŞA – Ben de Molière gibi hekimlerden pek hazretmiyorum. Doğrusunu isterseniz, ölümü aracısız bekliyorum.

FASULYECİYAN – Ağzınızdan yel alsın. Ne biçim laf bu paşam?

A. VEFİK PAŞA – Böyle, böyle! Tabiatın seyrini kim değiştirmiş ki. Ölüm Allah'ın emri. Hazır lafı gelmişken aklınızda olsun. Ben öyle merasim filan istemem, dört hamal çağırın yeter.

VİZENTAL – Hiç öyle şey olur mu?

A. VEFİK PAŞA – Bir de beni zinhar vezir vüzeranın gömüldüğü Sultan Mahmut Türbesi'ne gömmesinler.

VİZENTAL – Neden paşam?

A. VEFİK PAŞA – Ömrüm boyunca burada uğraştığım insanlarla bir de orada tepişmek istemem de ondan.

(Dışarda megafonlu bir çığırkanın sesi duyulur.)

ÇİĞİRTKAN – Dikkat dikkat! Bu akşam Komiki Şehir Küçük İsmail Efendi'nin Handehanei Osmani Kumpanyası tarafından "Sersem Kocanın Kurnaz Karısı", gülünçlü komedya, üç perde. Bu akşam Göksu Gazinosu'nda. Ayrıca, kantolar, düetolar. Bu akşam Göksu Gazinosu'nda.

A. VEFİK PAŞA – Bu İsmail, bizim İsmail mi?

FASULYECİYAN – Evet, bizim Küçük İsmayil. Hamdi'nin kurduğu Handehanei Osmani Tuluat Kumpanyası'nı şimdi o işletiyor.

VİZENTAL – İsterseniz gidelim.

A. VEFİK PAŞA – İstemesine isterim de, gidemem mirim. Geceleri tiyatronun başlama saati geldiği zaman yerimde duramaz olurdum. Şimdi o saatte kendimi yatağa atmazsam durduğum yerde küngürdüyorum.

VİZENTAL – Siz bilirsiniz.

FASULYECİYAN – Zaten zahmet etmeye değmez, tuluattır paşam.

A. VEFİK PAŞA – Yo, tuluatı yabana atma. Tiyatronun esası emprovizasyondur.

FASULYECİYAN – Öyle dersiniz paşam?

A. VEFİK PAŞA – Kim var heyetinde?

FASULYECİYAN – Umumiyetle bizim eski arkadaşlar.

A. VEFİK PAŞA – Oynadıkları oyun nedir?

FASULYECİYAN – *(Gülerek)* Sizin eski bir aşinanız. Türkçeye adapte ettiğiniz George Dandin'in tuluatçasıdır.

A. VEFİK PAŞA – *(Gülerek)* Ne diyorsun! Pek merak ettim. Hadi kalkın gidelim.

VİZENTAL – Hani hastaydınız paşam?

A. VEFİK PAŞA – Yürüyün efendim. Atın ölümü arpadan olsun. Şebrenk Bacı, elbiselerimi hazırla.

ŞEBRENK – *(Gelerek)* Nasıl olur? *(Vizental'e bakar, Vizental çaresiz bir tavırla iki elini yana açar.)* Bari siz mani olmanız.

VİZENTAL – Merak etme. Ben beraber gidiyorum.

A. VEFİK PAŞA – *(Kaşlarını çatıp bağırır.)* Elbiselerimi dedim mi demedim mi sanal! *(Şebrenk Bacı korku ile çıkınca paşanın yüzü yumuşar, şakadan kaldırdığı kaşlarını indirir. Girdiği bu sertlik rolüyle istediğini sağlamıştır. Vizental ve Fasulyeciyan'a gülerek göz kırpar, onlar da paşayı neşeyle onaylarlar.)* Ben şimdi geliyorum. *(Ağır adımlarla giyinmeye, odasına gider.)*

FASULYECİYAN – *(Vizental'e)* Paşayı siz beklersiniz?

VİZENTAL – Beklerim.

FASULYECİYAN – Ben koşup çocuklara haber edeyim. Müsaade edersiniz. *(Çıkar.)*

(Sahnenin sağ yanı kararır, sol yanı aydınlanır. Fasulyeciyan sol yandaki lokal ışığın içinden) Paşanın şimdisi, yine en aşağı sürer yarım saat. Silinecek, çamaşır denişecek, haplarını alacak, kasık bağını bağlayacak. *(Güler.)* Ben o zamana kadar yapacağımı bilirim.

(Tuluat Tiyatrosu perde arası müziği üç kişilik orkestra tarafından çalınmaktadır. Gerideki tül perdenin arka tarafı aydınlanır. Burası bir tuluat sahnesidir. Oyuncular sağa sola koşuşmakta, dekor taşımaktadırlar. Kuliste birden Fasulyeciyan'ı görünce şaşırır, sevinirler.)

FASULYECİYAN – İsmayill.

İSMAİL – Ustamm...

(Sarılışıp öpüşme. Öbür oyuncular da Fasulyeciyan'a hasretle sarılırlar.)

FASULYECİYAN – Çocuklar, paşa geliyor.

İSMAİL – Hangi paşa, usta?

FASULYECİYAN – Zo kaç paşa vardır ki İstanbul'da? Bizim paşamız, Ahmet Vefik Paşa. Vizental Efendi ile birlikte Hisar'dan kayıkla geçorlar. Önden gideyim, haber vereyim dedim.

İSMAİL – Demee...

FASULYECİYAN – Bekletebilirsin ki üçüncü perdeye yetişsin?

İSMAİL – Bekletmesine bekletiriz usta, o kolay da...

FASULYECİYAN – Zor olan ne?

İSMAİL – Adamcağız bizim piyesi görünce büsbütün hastalanır. Biz onun piyesini çok değiştirdik.

FASULYECİYAN – Paşayı tanımazsın? Ona teatro olsun da ne olursa olsun.

İSMAİL – Eh sen bilirsin usta. Hadi Holas abicim, bir şeyler yapın halkı oyalayın. Hadi lan sarhoş, oyalayın halkı.

FASULYECİYAN – İsmayil.

İSMAİL – Buyur usta?

FASULYECİYAN – İsmayil, müsaade edersin üçüncü perdeye ben de çıkayım. Ne dersin?

İSMAİL – Şaka mı söylüyorsun, yoksa yanlış mı duydum?

FASULYECİYAN – Yoo gayet ciddi söylorum.

İSMAİL – İyi ama sen kitapsız oynayamazsın, tuluatı sevmezsin?..

FASULYECİYAN – Öyle deme. İmprovizasyon, yani tuluat teatronun ruhudur. Ben Hamdi ile az oynadım? Ayrıca bu gece müstesna bir gecedir bilorsun. Paşamız çok hasta İsmayil.

İSMAİL – Biliyorum usta, ben de duydum.

FASULYECİYAN – Belkim son oyun görüşüdür. Son bir defa beni görsün isterim. Müsaade edersin?

İSMAİL – Şeref duyarım usta. *(Sarılışır.)* Yalnız dur, ben sana oyunu anlatayım. Çok değiştirdik.

FASULYECİYAN – Anlat evladım.

İSMAİL – Şimdi usta, sen bu perdede tirit oluyorsun. Adın Himmet. Ben de uşağınım, yani İbiş oldum.

FASULYECİYAN – Oldun sonunda İbiş? *(Şaka ile başını sallar.)* İbiş, Arlöken olmuş, Himmet de Pantalone.

İSMAİL – Bırak şimdi pantolonu ceketi de beni dinle sen.

FASULYECİYAN – Yok öyle deme, gayet güzel bir kombinezon bulmuşsun.

İSMAİL – Evet, bir de don buldum dantelalı, altına giyiyorum.

FASULYECİYAN – Hemen de cevabı yapıştırırsın.

İSMAİL – Sen şimdi beni dinle usta. Bu üçüncü perdede sen âşıkları dışarıda yakaluyorsun. Onlar seni içerde uyuyor sanıyorlar. Sen de onları uyuyor sanıyorsun. Sen dışarı çıktığında birtakım gürültüler duyuyorsun ama onların onlar olduğunu anlamıyorsun. Onlar da gürültü duymuyorlar ama senin sen olduğunu anlamıyorlar. Şimdi sen onların onlar olduğunu anlamadan önce onlar senin sen olduğunu anladıkları için senin onların onlar olduğunu anlamana fırsat vermeden içeri giriyorlar.

FASULYECİYAN – Dandin'in son perdesi değil mi canım? Kariyi kıstırır, sonra kendi dışarda kalır.

İSMAİL – Ta kendisi. Sen giyinene kadar Ahmet Fehim anlatır sana rolünü. *(Kulise seslenir.)* Kâtip Salih'e söyleyin, son perdede usta soyunuyor Himmet'e. *(Fasulyeciyan kulise geçer. Küçük İsmail perde işaretini verir. Perde açılır.)*

MAHPEYKER – Ah ah! Aşk-ı muhabbet, aşk-ı sevda ne kadar zor şeymiş. O rüyalarımın erkeğini görmeye-

li beri, yanıyorum, tutuşuyorum, dünya bana zindan oluyor, geceleri gözüme uyku girmiyor. Ya ben o erkek güzeli Karanfilzade Tarçın Bey'le buluşurum ya da ince hastalığa tutulur yataklara düşerim. Ah ona haber gönderecek münasip birini bulabilsem. Buldum. (Seslenir.) İbiş... İbiişşş...

İBİŞ – (Kenardan görünür.) Beni mi çağırdınız küçük hanımcığım?

MAHPEYKER – Ah ah, dertliyim, İbiş, dertli! Düşündüm taşındım. Senden münasibini bulamadım.

İBİŞ – Efendim?

MAHPEYKER – Senden münasibini bulamadım.

İBİŞ – Aman söylemeyin hanımcığım, fena oluyorum.

MAHPEYKER – Aa! Edepsizin zoruna bak. Dinle bak İbiş. İçimi sana boşaltacağım.

İBİŞ – Affedersiniz, ben musluk taşı mıyım?

MAHPEYKER – Ne kafasız adamsın İbiş. Sana sırrımı açacağım. (Başı ile kapıyı işaret edip emir verir.) Kapı.

İBİŞ – Eee gördüm. Ne olmuş kapıya?

MAHPEYKER – Kapa.

İBİŞ – Kapayım. (Gider, muhayyel bir kapıyı kapar.) Brrrik-prım prım.

MAHPEYKER – (Öbür kapıyı işaret eder.) Öbür kapıyı da kapa. Ama sessiz olsun.

İBİŞ – Onu da sessiz kapayalım. (Aynı oyun.) Vırırık cik cik.

MAHPEYKER – (Gidip sol tarafa bakar, kısık ve telaşlı bir sesle) Bu tarafta kimse yok, o tarafta kimse var mı?

İBİŞ – (Öbür tarafa gider, çok daha telaşlı) Bu tarafta da kimse yok.

MAHPEYKER – (Emreder.) İndir.

İBİŞ – (Kemerini sımsıkı tutarak) İndiremem. Utanırım.

MAHPEYKER – Astorları diyorum. İndir.

İBİŞ – (Gider, muhayyel bir astoru indirir.) Frrrişt, fişt fişt.
MAHPEYKER – Şimdi dinle İbiş. Bu kocam olacak Himmet Ağa ile yaşamaktan bıktım usandım. Akli fikri bana sırnaşmak, benimle yatmak. İnsan karısı ile yatmak için mi evlenir?

İBİŞ – Ne münasebet, tavla domino oynamak için evlenir. Pişti oynamak için evlenir.

MAHPEYKER – Ben de onun için o yatarken yataktan kalkıyorum, o kalkarken gidip yatıyorum.

İBİŞ – Sizin evlilik değil, yat kalk talimi gibi bir şey.

MAHPEYKER – Çok canım sıkılıyor. Canım sıkılmadığı zaman da akşama sıkılacağını düşündükçe sıkılıyorum. Hasılı sevda çekiyorum İbiş, bunun çaresi de vuslattır. Ne yapıp yapıp beni o erkek güzeli Karanfilzade Tarçın Bey'le buluşturacaksın.

İBİŞ – Sizin için yapmayacağım yoktur küçük hanım. Velakin siz de vaadedin bakalım. Arzunuz tahakkuk ederse siz de hizmetçi İşvebaz'ı bana verir misiniz?

MAHPEYKER – Düşünürüz. Ne var ki, İşvebaz senden şekvacı imiş. Ah işte kendisi de geliyor. (İşvebaz girer.)

İBİŞ – Kız sen benden şekvacıymışsın öyle mi?

İŞVEBAZ – Efendim geçen gün odamda çamaşır denişiyordum, anahtar deliğinden beni gözetledi.

MAHPEYKER – Yaa! Cevap ver bakayım.

İBİŞ – Baktım ki çamaşır denişiyor. Odanın penceresi de açık, hava rüzgârlı, efendime söyleyeyim cereyan yapacak, cereyan yapmasın diyerekten anahtar deliğine gözümü tıkadım. Eğer bunun içinse kızgınlığı, ben de birazdan çamaşır denişeceğim, gelsin, o da beni gözetlesin, ödeşelim.

İŞVEBAZ – Hadi oradan pis.

MAHPEYKER – İşvebaz bu İbiş aslında iyi adam.

İŞVEBAZ – Biliyorum hanımcığım da, şımartmamak için yüz vermiyorum.

MAHPEYKER – Bak onu da esrarımıza ortak ettik artık.

İBİŞ – Aman çok iyi, ne zamandır harmandım, haydi bir nefes de bana verin yahu, ne diyorsunuz, esrar mı çekiyoruz burada?

(Bu arada İşvebaz ile Mahpeyker fısıldaşırlar. Mahpeyker çıkar.)

İŞVEBAZ – İbiş şimdi sana bir şey soracağım.

İBİŞ – Sor bakalım.

İŞVEBAZ – Benim yemek yediğim yerde yer misin?

İBİŞ – Yerim.

İŞVEBAZ – Oturduğum yerde oturur musun?

İBİŞ – Otururum.

İŞVEBAZ – Yattığım yerde yatar mısınız?

İBİŞ – Yatarım.

İŞVEBAZ – Öl dediğim yerde ölür müsün?

İBİŞ – *(Kel başını kaşır.)* Oraya gelince düşünürüz.

İŞVEBAZ – Neden?

İBİŞ – Daha Azrail'e borcum yok da ondan.

İŞVEBAZ – Şimdi hanımın tutulduğu o güzel delikanlıya bir name yazacağız. Al kalemi eline.

İBİŞ – Yaz başına geleni.

İŞVEBAZ – Sen hiç hayatında kalem oynattın mı?

İBİŞ – Oynamaz olur muyum. Hokkaya göbek bile attırdım.

İŞVEBAZ – Yani mürekkep yaladın mı?

İBİŞ – Mürekkep yaladım, isal oldum.

İŞVEBAZ – Yok canım o değil, yani yazman var mı?

İBİŞ – Yazmam da var, mendilim de var.

İŞVEBAZ – Hay Allah, o da değil yahu. Yani okur musun?

İBİŞ – Okurum.

İŞVEBAZ – Nasıl okursun?

İBİŞ – Silsilesinden, sülalesinden okurum. Sen ne diyorsun be! Ben avukat yanında çalıştım.

İŞVEBAZ – Kâtip mi idin?

İBİŞ – Hayır, hayvanlarına bakardım, seyistim.

İŞVEBAZ – Anlaşıldı, bari ben yazayım da götür. *(Yazar.)*

İBİŞ – Adresi var mı?

İŞVEBAZ – Şimdi gideceksin Langa'ya, Langa'da var bir çarşı, çarşıda var bir sokak, sokakta var bir kapı, kapıda var bir halka. Tut halkayı çalka. *(Çalkalanır.)* Çalka da çalka çalka. Çıkacak bir adam. Arkasında aba. Sakalı var kaba. Odur evde kâhya. Ver mektubu ona.

İBİŞ – Aşk mektubu kâhyaya verilir mi hiç?

İŞVEBAZ – Okuması yazması yoktur, üstelik de emniyetli adamdır.

İBİŞ – Peki, şimdi hemen gidiyorum. *(Palangayı dönmeye başlar. Sonra durur.)*

İBİŞ – Burası Langa, bu da Langa'da sokak. Bu da sokakta kapı, kapıda var halka, tamam. Tut halkayı çalka. Çalkadık, çıkacak bir adam. *(Sağır çıkar.)* Çıktı. Sakalı var kaba. *(Sakalını tutar.)* O kadar da kaba değil, yumuşakmış. Arkasında aba. Odur evde kâhya. Ver mektubu ona. Al mektubu baba. *(Sağır mektubu ters tutar.)* Sahi senin de okuman yazman yok galiba.

SAĞIR – *(Eli kulağında)* Ne dedin ne dedin?

İBİŞ – İkimiz de okuma yazma bilmiyoruz dedim.

SAĞIR – *(İçeri seslenir.)* İki kahve.

İBİŞ – Yok efendim, biz ikimiz dedim.

SAĞIR – *(Aynı oyun.)* İki şekerli olacak.

İBİŞ – İki çift lafım var size.

SAĞIR – *(Aynı oyun.)* İki de nargile istiyor.

İBİŞ – Yahu amma çattık. Baba ben sizin beye name getirdim.

SAGIR - Ne dedin ne dedin?
İBİŞ - Elinin körünü dedim.
SAGIR - Elleme kömürü mü? Ben kışlık kömürümü aldım, istemez.
İBİŞ - Sağır duymaz, uydurur.
SAGIR - Saati kurmazsan durur. Kaçta durmuş?
İBİŞ - Durmamış yürümüş.
SAGIR - Kim çürümüş?
İBİŞ - Çürümemiş, yosun tutmuş.
SAGIR - Yunus'u kim yutmuş?
İBİŞ - Hey patla e mi! Ulan name, yahu name, aşk peyamı getirdim diyorum sizin beye.
KAHVECİ - (Gelir.) Duymaz sağırdır. Tepesinden konuşunca anlar. (Tepesinden) Babacığım, ben biraz gidiyorum. Benim dükkâna göz kulak oluver.
SAGIR - Olur. (Kahveci gider.)
İBİŞ - Aaa bu tepeden duyan cinsinden. (Tepeden seslenir.) Baba ben Tarçın Bey'e...
SAGIR - (Sıçrar.) Ne bağıryorsun be, karşında sağır mı var?
İBİŞ - (Karşıya geçer.) Bu gece saat ikide...
SAGIR - (Seslenir.) İki şekerli daha.
İBİŞ - (Tepesine gidip) Sizin beyle bizim hanım sevda çekiyorlar.
SAGIR - Benim beyim falan yok.
İBİŞ - Karanfilzade Tarçın Bey senin nen?
SAGIR - Tarçın Bey yandaki evin tavan arasında oturur. Boş gezenin boş kalfasıdır.
İBİŞ - İyi ya işte! Kevakibizadeler de müflis mirasyedi zaten. İki çıplak bir hamama yaraşır.
SAGIR - Bir şey mi dedin?
İBİŞ - İki genci birleştirmek sevaptır dedim.
SAGIR - (Seslenir.) İki çay olsun bu sefer.

İBİŞ - Anlaşıldı. Sana laf anlatana kadar dalağım çatlayacak. (Tepesine gidip) Al bunu ona ver, o anlar.
SAGIR - Olur.
İBİŞ - Bu gece saat ikide, bahçenin ucundaki viran bağın kapısında, duvarın dibinde. Parola dengi dengine.
SAGIR - Oldu tamam.
İBİŞ - Hoşça kal şalgam.
SAGIR - Yoruldum be, ne geveze adam. (Gider.)
İBİŞ - (Seyirciye) Neyse bu işi becerdik. Aslında benim maksadım, kibarlıkları ile övünen bu iki züğürdü buluşturup evlendirip cezalandırmak. Öte yandan bir maksadım da, namusu ile yaşarken bununla iktifa etmeyip, Kevakibizadelerin damadı olmaya özenen bu unvan düşkünü Himmet Ağa'ya güzel bir ders vermek. Bu arada hizmetlerime karşılık iki taraftan da bahşiş koparabilirsem ne âlâ.
TARÇIN - (Girer.) Bu hizmetinizi nasıl ödeyeceğimi bilemiyorum İbiş Efendi. Fakat bu ne karanlık zifiri gece.
(İsmail'in elinde fener, palangayı dönmeye başlarlar.)
İBİŞ - Karanlık olup fena mı etti? Biz yolu göremiyoruz ama âlem de bizi göremiyor.
TARÇIN - O da doğru ya. Bilseniz yüreğim nasıl çarpıyor, tiki tiki tak, şimendifer saati gibi.
İBİŞ - Benimki de gümbe de güm güm, gümbe de güm güm. Ramazan davulu gibi. Sen şimdiden bu kadar çarpıntıya kapılırsan, küçük hanımla baş başa kalınca elin ayağın kesilir.
TARÇIN - Geldik galiba İbiş Efendi. Yıkık bir duvar demişlerdi.
İBİŞ - Evet, burası viran bağdır.
TARÇIN - Deniz geçmeden Büyükkada'ya nasıl geldik, hiç farkında olmadım.

İBİŞ – Hangi Büyükada'dan bahsediyorsun. Burası Liba-
di.

TARÇIN – Aşk böyledir işte. İnsan rüyada gibi gezer. Ah
ah, aşk nedir bilir misin?

İBİŞ – Bilmem.

TARÇIN – Mütehhil misin?

İBİŞ – Efendim?

TARÇIN – Yani iki baş dört ayak mısın?

İBİŞ – Ben hamamböceğiyim. Sen de kırkayak mısın?

TARÇIN – Yani familyan var mı? Familyan?

İBİŞ – İki fanilam var. Biri kışlık, biri yazlık.

TARÇIN – Değil efendim. Zatülzevc misin?

İBİŞ – Evet, ben zatülcenbim. Sen de verem misin?

TARÇIN – Hay Allah! Yanlış anladınız efendim, yani zev-
cen var mı zevcen?

İBİŞ – Cezvem. Var iki tane. Birinin dibi delik.

TARÇIN – Görüyorum ki, bir hayli de echelsin.

İBİŞ – Evet reçelimdir. Babam da komposto idi.

TARÇIN – Bir sesler duydum. Ya bunlar eşkıya ise? Çok
korkuyorum.

İBİŞ – Korkma, ben seni korurum... da beni kim korur.

TARÇIN – Sor bakalım ihtiyaten, "Siz misiniz?" de.

İBİŞ – İhtiyaten siz misiniz?

TARÇIN – İhtiyatı kaldır.

İBİŞ – İhtiyatlar kalksın, muvazzaflar yatsın.

TARÇIN – Sor bakalım, "Kaç kişisiniz?" de.

İBİŞ – Kaç kişisiniz de.

TARÇIN – De'yi kaldır.

İBİŞ – Beyi kaldır, hanımı yatır, beni çağır.

TARÇIN – Kaç kişi olduklarını öğren.

İBİŞ – Siz orada kaç kişisiniz? Eğer siz de iki kişi iseniz
söyleyin de biz sıvışalım.

TARÇIN – Bana öyle gelmiş, kimse yokmuş.

İBİŞ – *(Birden kasılır.)* İyi ki kimse yokmuş, yoksa ben ada-
mın yüreğini söker, bağırsağından kokoreç yapar, ci-
ğerini dilim dilim ızgarada pişirir, rakı mezesi diye
yerim. Heyt, var mı bana yan bakan!

(Tarçın'ın hapşırması ile korkup onun kucağına zıplar.)

TARÇIN – Canım ne oluyorsun, dur da parolayı söyleye-
lim. *(İbiş yere atlar.)* Dengi dengine.

İŞVEBAZ – MAHPEYKER – Dengi dengine.

*(Evden çıkarlar. İbiş'le Tarçın birer köşeye çekilirler. İbiş
bir tarak çıkarıp kel başını taramaya çalışır. Karanlıkta
birbirlerini el yordamıyla aramaya başlarlar.)*

İŞVEBAZ – İbiş, ulan İbiş, neredesin? *(İbiş sanıp Tarçın'a gi-
der.)*

TARÇIN – Sevgilim, Mahpeykerim, sen misin?

İŞVEBAZ – Ben aradığınız değilim.

*(Bu arada İbiş de İşvebaz sanıp Mahpeyker'e sokulmuş-
tur.)*

MAHPEYKER – Ay aman bu da kim?

İBİŞ – Cilve yapma. Ben senin evsafını bilirim.

*(Sarılır. Mahpeyker kaçır kurtulur, o sırada Tarçın'la
çarpmışır. Tarçın onu kucaklar.)*

TARÇIN – Ben benimkini buldum, tanıdım.

İBİŞ – Nesinden tanıdın?

TARÇIN – Kokusundan. Sevgilim misk ü amber sürün-
müş.

İBİŞ – Benimki de sarımsaklı cacık yemiş.

TARÇIN – Ah güzelim. Nasılsınız?

İBİŞ – *(Onu taklit edip İşvebaz'a)* Ah güzelim, sen nasılsın?

MAHPEYKER – *(Tarçın'a)* Sizi gördüm daha iyi oldum.

TARÇIN – Sıhhatte daim olun.

İBİŞ – *(İşvebaz'a)* Sen de benim amcam ol, dayım ol.

İŞVEBAZ – Bana bak, niye geciktiniz? Gözlerimiz yolda
kaldı.

İBİŞ – Ha, kalmış ama ben gelirken hepsini topladım.
TARÇIN – *(Mahpeyker'e)* Sevgilim, gel seninle bulutlara, arş-ı âlâya gidelim.
İŞVEBAZ – Bak bak, herife bak. Nerelere götürüyor karı-yı bak. Ulan sen de beni götürsene öyle yerlere. Hadi arşınlamaya gidelim.
İBİŞ – Gel ben de seni... şu çalının dibine götürüyüm.
İŞVEBAZ – Hadi ordan, terbiyesiz!
MAHPEYKER – Haydi sevgilim. Sizinle hoşça vakit geçirmek için saklambaç oynayalım.
İBİŞ – Bak, bu oyun benim de işime gelir. Biz de oynayalım.
İŞVEBAZ – Oynayalım.
TARÇIN – Elma dersem çık, armut dersem çıkma...
MAHPEYKER – Elma elma!
TARÇIN – Armut armut!
İBİŞ – Sen de patlıcan dersem çık, hıyar dersem çıkma.
İŞVEBAZ – Patlıcan patlıcan!
(Kulislere kaçarlar, Himmet Ağa girer.)
HİMMET – Gulağıma hıyar diye bir ses geldi, biri beni çağırıyor galiba. Ne var? Ne var?
İBİŞ – Ah yavrum neredesin? Hıyar! *(Himmet'e sarılır.)*
HİMMET – Efendim.
İBİŞ – Hah nerdesin? *(Onu arar, kuliste kaybolur.)*
HİMMET – Buradayım. Uyku sersemi sebze haline mi geldim? Yoksa kuzu dolmasını fazla geçirdim da gabus mu görüyom nedir?
TARÇIN – *(Girer.)* Armut! Armut!
HİMMET – Şimdi de göbek adımla ararlar.
TARÇIN – Elma sevgilim. *(Himmet'e sarılır.)* Güzelim nerelere kaçırıyorsunuz böyle? Siz bana layıksınız. O hıyardan olsa olsa...
(Kulise çıkar.)

HİMMET – Cacık olur. Galiba bizim garı gene bir dolaptır çevirir. Hele bir anlayalım bahalım. Pırasa, pırasa! *(Ortada dolaşır. İbiş'le buluşur.)*
İBİŞ – Hıyar, patlıcan. *(Himmet'e sarılır.)* Ah İşvebazım sen misin?
HİMMET – *(Sesini inceltir)* Benim...
İBİŞ – Ah canım İşvebazım.
HİMMET – Gıdıklama fena olurum.
İBİŞ – Kız, dur da biraz seveyim seni. *(Göğüs yoklaması yapar. Himmet çekilir.)* Kız ne kaçırıyorsun benden? Aaa, şeylerin ne oldu?
HİMMET – Aşşığı gaydı biraz.
İBİŞ – *(Aşşığı yoklar.)* Aaa, karnı da şişmiş.
HİMMET – Tabii çapkın, beni hamile bıraktın.
İBİŞ – Yahu daha ilk buluşmamız. *(Seyirciye)* Amma da erkekmişim ben de ha!
HİMMET – Hanım nerede?
İBİŞ – Ayol bilmiyor gibi bana ne soruyorsun. Âşığı ile birlikte sevişip söyleşiyorlar işte.
HİMMET – Nedir söyleştikleri?
İBİŞ – Tarçın Bey diyor ki, sen bana layıksın, o taşralı para babası, görgüsüz ayıya yaraşmıyorsun, diyor.
HİMMET – Peki hanım ne deyyo?
İBİŞ – Ne diyecek, o da diyor ki, ben seni seviyorum. O taşralı para babası ayıyı şeytan görsün, diyor.
HİMMET – Vay namussuzlar.
İBİŞ – *(Kaçarak)* A, bu bizim ağaymış be!
HİMMET – Para babası, taşralı, görgüsüz ayı ha! Siz asil ve şehirli olmuştunuz da ne olmuş! Ben şimdi onlara gosteririm. Hele bir içeri gireyim, gapıyı da sürmeleyeyim. *(Kapıyı kilitler.)* Gurç, gurç. Sonra da anasını babasını çağırır, bu ırz düşkününü garıyı cürmümeşhut halinde yahalatırım. *(İçeri girer.)*

İBİŞ – *(Gelerek)* Herif uyanmış, kaçın amaan.
TARÇIN – *(Diğerleriyle girer.)* Ne diyorsun?
İBİŞ – Ağa uyanmış, çabuk kaçın, kızlar siz de içeri girin hemen.
(İbiş, Tarçın kulise çıkar, kızlar kapıya gelirler.)
MAHPEYKER – Vay kapı kapalı.
İŞVEBAZ – *(Kapıyı yoklar.)* Eyvah, içerden sürmeli. Nasıl edeceğiz şimdi?
MAHPEYKER – İbiş'i çağıralım. İbiş... İbiş...
İŞVEBAZ – İbiş... İbiş...
HİMMET – *(Pencereden görünür.)* İbiş İbiş ha? Görürsünüz şimdi İbiş'i de cünbüşü de. Seni galtak garı seni, yahaladım işte. Ben başımı yastığa goyar goymaz sen azgın kediler gibi damlarda gezersin öyle mi? Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge, üçüncüde yahalanırsın işte böyle...
MAHPEYKER – Biraz serinleyelim dedik, bunda fenalık mı var?
HİMMET – Aldığın serinliği gördüm. Ateşin söndü mü bari? İntikam sırası şimdi bende. İbiş, İbiiiş!..
İBİŞ – Buyrun efendim, geldim.
HİMMET – Çabuk git, şu garının anasını bubasını çağır. Tez buraya gelsinler.
İBİŞ – Baş üstüne efendim.
MAHPEYKER – Vay başım. Ne yaptım! *(Başını döver.)* Kerem edin açın kapıyı! Bir hata ettim.
HİMMET – Ne biri, ne ikisi, boynuzlarım artık tavanı deldi.
İBİŞ – *(Gelir.)* Gittim geldim. Dayısını yengesini bulamadım.
HİMMET – Dayısını yengesini isteyen yok, git anasını bubasını çağır.
İBİŞ – Öyle desenize efendim. *(Gider.)*

İŞVEBAZ – Aman bize kapıyı açın, kerem edin.
HİMMET – Yok efendim, yağma yok, şimdi gelecekle var.
Bahalım buna ne gulp uyduracaksınız? Belkim gece yarısı ziyarete gittiniz, yoksam gomşuda loğusa mı vardı dersiniz? İbiiiş... İbiş!.. Nerdesin?
MAHPEYKER – Açiver şu kapıyı, ah canım koca.
HİMMET – İşine gelince canım goca, gelmeyince, canın çıksın a goca.
İŞVEBAZ – Rahmeyleyin. Merhamet.
HİMMET – Merhemet gapıları gapandı.
MAHPEYKER – Benden hata ise, senden atâ. Bir sürçen atın başı kesilmez. Aman edene kılıç kalkmaz.
HİMMET – Ben de bir mesel bilirim. Tavuk götü tövbe tutmaz. İbiiiş... İbiiiş!..
İBİŞ – *(Gelir.)* Geldim efendim. Aradım taradım. Ne baldızını buldum, ne bacanağını.
HİMMET – Başlarım şimdi baldızından da bacanağından da. Anasını bubasını uyandır şu garının.
İBİŞ – Haa öyle söylesenize. *(Gider.)*
MAHPEYKER – Artık canıma tak ediyor. Bana kapıyı açmazsanız, ölümü göze alıp, kendimi intihar ederim, nadim olursunuz.
HİMMET – Var bildiğini yap, biz de bir güzel seyrederiz.
MAHPEYKER – Pek öyle demeyin. Zira beni burada ölüm bulunca elbet benim dölüm dölüm bunun intikamını sizde komazlar.
HİMMET – Boş lakırdı, martaval. Asılacaksan Frenk sici mi al.
MAHPEYKER – *(Bir bıçak çıkarıp saplayacak gibi tutar.)* Ey zalim gaddar koca, sen istedin işte bak. *(Ama hazırlığı boşa gider. Himmet o tarafa bakmamaktadır.)*
İBİŞ – Haniya taze kabak... *(Himmet'e)* Yokmuş.
HİMMET – Ne yokmuş?

İBİŞ – Ananızı babanızı çağırtmıştınız ya...

HİMMET – Ulan benim anam bubam çohtan öldü. Sen git, garının anasını bubasını çağır dedim.

İBİŞ – Benim karım yok ki.

HİMMET – Senin garın değil, benim garının anasını bubasını.

İBİŞ – Haaa, öyle söylesene...

İŞVEBAZ – *(Himmet'in yanına gider, Mahpeyker'i gösterir.)*
Dinlesene be. Karı kendini öldürüyor.

MAHPEYKER – *(Bıçağı alır, yine gelip yatar.)* Ah ey zalim gaddar koca, sen istedin işte bak. Sözüm boşuna mı imiş. *(Bıçak ile kendini vurur.)* Eyvaah! Can elden gitti. Bari şu zalime ahımı koymayın. Öldüm.

İŞVEBAZ – Öldüm, dedi, duymadınız mı? Vah zavallı küçük hanımcığım, kendisine kıydı. Yetişin, katil var. Ey cemaati müslimin, bakın koca kahrı insanı nerelelere götürür. *(Mahpeyker'in üstüne kapanır.)* İşte gencecik gonca iken, bir tomurcuk nihâl iken tatlı canına kıydı. Ah benim bir tanecik hanımcığım. *(İbişe)*
Gel ulan, sen de ağla.

İBİŞ – *(Gelir.)* Ah zavallı küçük hanım! Hayatının baharında seni hayattan bıktıran bu gama sebep ne? Vah benim güzel sultanım! Neden kıydın o güzelim canına? *(Mahpeyker'in orasını burasını muncıklar.)*

İŞVEBAZ – İbiş çek elini. Sana ağla dedim. Karıyı uvala demedim ki.

HİMMET – İbiiiş, İbiiiş... Hâlâ orada mısın? Başımı belaya sokmak için bu garı bana inat ölebilir de. Dur bir mum yakayım da bakayım şuna.

İBİŞ – Hazır olun, o çıkar çıkmaz ben mumu üfleyeceğim, siz hemen içeri dalın.

İŞVEBAZ – Ha püfle sen.

(Himmet çıkar, İbiş, mumu üfler. Kadınlar içeri kaçarlar. Kapıyı da yine kilitlerler. Himmet aranmaya başlar.)

HİMMET – Bu mumu da kim söndürdü? Bir bakalım. Bu şirret garı bana bu götülüğü de etti mi? Ama gimse yok. Bre kaçmış. Ben bildimdi zaten yalan olduğunu. *(İçeri koşar.)* Tak, gafamı da vurdum. Gapiyı gapamışlar. *(Eliyle vurur.)* Gum, gum, gum, gum.

MAHPEYKER – Kimdir o?

HİMMET – Açın ulan gapiyı. *(Vurur.)* Gum gum gum gum gum.

MAHPEYKER – Vay, siz misiniz ağa? Nereden böyle, don gömlek resmi kıyafetle?

İŞVEBAZ – Tuuu Allah'tan korkusuz papaz. Genç karısını yüzüstü bırakıp sabahlara kadar sürtmek rüsvalığı adam evladına yaraşır mı?

HİMMET – Siz delirdiniz mi nedir?

MAHPEYKER – Haydi haydi saygısız, kabalesi elinde ipi belinde namert. Anama babama bu kepezeliğini derhal bildireceğim.

İBİŞ – Tamam, anasını babasını çağırdım geliyorlar.

HİMMET – Amanın yandım, gelmesinler. Goş, git, söyle, gelmesinler. *(Palangada dönmeye başlar.)*

(Kimyon ve Servinaz gelirler.)

KİMYON – Sabaha karşı nedir bu rezalet gene?

MAHPEYKER – Aman canım peder bey ve de anneciğim. Gelin benim öcümü şu kocam olacak adamdan alın.

İŞVEBAZ – Yetişin yetişin. Başımıza gelenleri görün.

MAHPEYKER – İçip içip sabahlara kadar Galata fahişeleri ile sürüyor. Sonra da suçunu bastırmak için bize iftiraya kalkıyor.

HİMMET – Artık bunaldım, artık apıştım, amanın ben yaşıyorum.

İBİŞ – Ben de bu odun kokusu nereden geldi diyorum.
İŞVEBAZ – İçe içe o hale gelmiş ki uzaktan mum tutsan nefesi alev alacak.
HİMMET – Yalvarırım gayınpeder, bir de beni dinleyin.
KİMYON – Aman ne pis koku. Biraz geri çekilin.
SERVİNAZ – Ööö! Midem bulandı. Ööö! Ööö!
HİMMET – Durun be, işte uzaktan söyleyeyim. Ben içerde idim, onlar dışarda idi. Sonra içerden ben dışarı çıktım da onlar dışardan içeri girdiler de...
İŞVEBAZ – Aaaa! Bakın bakın ne diyor. Güya biz sokağa çıkmışız da, o içerdeymiş de. Peki şimdi nasıl oluyor da dışarda kalıyor? Ben size demedim mi sarhoş diye? Kurduğunu oldu sanıp anlatıyor.
HİMMET – Allah belanı versin ki...
KİMYON – Allah belanı verecek zaten böyle giderse. Tuuu! (*Tükürür.*)
HİMMET – Ayağını öpeyim sen dinle gaynana.
SERVİNAZ – Tuuuu! (*Tükürür.*)
HİMMET – İbiş sen anlat bari onlara.
İBİŞ – Tuuu! (*Tükürür.*)
HİMMET – Ay bayılıyorum. (*Bayılır.*)
İBİŞ – Durun, benim takke ecza dolabıdır. Amonyak var. (*Takkesini çıkarır, ona koklatır.*)
HİMMET – (*Ayılır.*)
KİMYON – Şimdi yapacağın, kusurunu kabul ile zevcenden özür dilemektir.
HİMMET – Ne? Ben mi o garıdan özür dileyeceğim? İşte yine bayılıyorum.
İSMAİL – (*Usulca*) Yeter usta, artık bayılmak yok burada.
HİMMET – Bayılmam, böyle garı için bayılmam. Değmez. Anam avradım olsun ki hepsi yalan.
MAHPEYKER – Tabii böyle söyleyecek. Minareyi çalan kılıfını hazırlar.

HİMMET – Yalan, vallahi yalan.
İBİŞ – Yalan malan, dinliyorlar ya ulan!
SERVİNAZ – Çok fena adammışsınız damat. Kuru ağaca yaş bulaştırıyorsunuz. Dilsiz ağızsız civan evladımı, böyle nare yakmak reva mı? (*Ağlar.*) Huuu!
HİMMET – Ah Himmet, sen gıydın gendine, Allahım sen bana gıyma.
İBİŞ – Bana da kuşbaşı pırzola.
KİMYON – Haydi haydi, affet kızım.
MAHPEYKER – Ben mi onu affedeceğim? Bana demediğini bırakmadı. Nasıl yüz yüze bakarız?
İŞVEBAZ – Hakkı var, onunla dirlik düzenlik olmaz artık.
KİMYON – Yoo, Kevakibizadelerde ayrılmak olmaz. Dile geliriz sonra. Serde kibarlık var. Kibar kısmı zehir yutsa hazmetmeli. Bunu artık hatırım için kabul edeceksin. Sana benim emrimdir kızım.
İBİŞ – Yani ne olursa yalayıp yutmalı. Güngörmüslük demek, kepezelikleri görmemezlikten gelmektir.
MAHPEYKER – Madem emriniz böyle, benim boynum kıldan ince...
KİMYON – Ah evladım, ciğerparem! Ne de kuzu gibi yumuşak başlı. Vah benim sevgili kızım!
HİMMET – Ölür müsün öldürür müsün!
İBİŞ – Öl öl, en iyisi.
KİMYON – Gel damat, diz çök.
HİMMET – Haşa!
İBİŞ – Izgara maşa.
KİMYON – Haydi bakayım çok söylenme, çabuk diz çökünüz.
HİMMET – Sen kendin ettin bunu. Ey zavallı Georges Dandin. Pardon, Himmet.

KİMYON – Ayağını öp. Söyle bakayım, “Mahpeykerim, enisei ruhum, nuru didem, bir tanem”. Tekrar et.

HİMMET – Mahpeykerim, nuri didem, bir tanem.

KİMYON – Şu ettiğim münasebetsizliği affedin. Pişman ve nadim oldum.

HİMMET – (Mecburen ayağını öperek) Pişman oldum... seni aldığımı hain.

KİMYON – Tövbe.

HİMMET – Tövbeler tövbesi.

KİMYON – İşte damat, bu son görgüsüzlüğünüz olsun. Yoksa ben açarım gözünüzü.

İBİŞ – (Himmet'e) Senin anlayacağın bunların ismeti göstermelik.

KİMYON – İşte gün doğuyor. Tanyeri ağardı. Doğru evinize varıp uslu uslu geçinmeye bakınız. Varıp biz de istirahat edelim.

HİMMET – Yok. Bu garı damdan düşse dört ayak üstüne düşer. Bana gelince, bir guyu bulup başaşağı içine atlayacağım. Benim gibi gibar eve girme meraklısı olanlara bu halim ibret...

İBİŞ – (Fasulyeciyan'a) O laflar şimdi bize geçti usta. (Seyircilere) İşte senin gibi kibar eve girme meraklısı olanlara bu halin ibret olsun. Kibarlık insanın içinde olmalı. Yoksa adında, elbisesinde değil. Sen namuslu bir köylü idin. Has kan yarış atı mısın a mübarek? Beyzadelik nene gerek? Küffün olan bir kadın alsan gelmezdi bunlar başına. Davul bilem nasıl çalar: Dengi dengine. Dengi dengine.

A. FEHİM – Paşa geliyor usta.

İSMAİL – Eyvah, dayağı yedik sağlam.

A. VEFİK PAŞA – (Kulisten gelerek) Merhaba çocuklar. (Hepsi koşup elini öperler.)

İSMAİL – Bana kızmadınız ya paşam?

A. VEFİK PAŞA – Neden kızayım evlat? Kendine göre Dandini'yi pekâlâ avamileştirmiş, ders-i ibreti de sonuna iyi yerleştirmişsin. Daha ne! (Derin bir soluk alır, düşünür, oyunculara) Frenk hayranları Frenk tiyatrosunu taklitten medet umuyorlardı. Rasgele Avrupa piyeslerini, sözümona, Avrupalı gibi oynamakla bir yere varılır sanıyorlardı. Biz de adaptasyonu teklif ettik. Avrupa piyeslerini yerleştirip Türk adabı, Türk deyişle kotarmayı denedik. İşte şimdi sen de onu avamın gustosuna getiriyorsun, ne var ki bunların hepsi de yetersiz.

A. FEHİM – Peki. Doğru yol hangisidir paşam?

A. VEFİK PAŞA – Doğru yol, garbi ne taklit, ne de adapte. Doğru yol, galiba, Türk insanından, Türk şartlarından, Türk mevzularından hareket edip, hem öz, hem biçim bakımından bir Türk tiyatrosuna varmak. Biz ancak bu kadarını yaptık. Bundan ötesini de gelecek nesiller bashesin artık...

(Sahne kararırken ön sol yanda lokal ışık içinde Fasulyeciyan'ın sarı benizli yüzü görülür.)

FASULYECİYAN – Evet, öyle dedi paşamız ve o gecedan altı ay sonra da, sizlere ömür, mefat oldu. Artık ne o sevroş suflör var, ne uyanık Ahmet Fehim, ne de hazırcevap Küçük İsmayil. Hepsine Tanrı rahmet eylesin. Dalgacı Holas, şık ve zarif Hıranuş, Virjinya Zagakyan, Satenik ve kulunuz Tomas Fasulyeciyan da dünya deniştirdik. Bizim de toprağımız bol olsun.

Zaten aktör dediğin nedir ki? Oynarken varızdır. Yok olunca da sesimiz bu boş kubbede bir hoş seda olarak kalır. Bir zaman sonra da unutulur gider. Olsa olsa eski program dergilerinde soluk birer hayal olur kalırız. Görürüm hepimiz gardroba koşmaya hazırlanorsunuz. Bi-

razdan teatro bomboş kalacak. Ama teatro işte o zaman yaşamaya başlar. Çünkü Satenik'in bir şarkısı şu perdelere birine takılı kalmıştır. Benim bir tiradım şu pervaza sinmiştir. Hıranuş'la Virjinya'nın bir diyalogu eski kostümlerin birinin yırtığına sığınmıştır. İşte bu hatıralar, o sessizlikte saklandıkları yerden çıkar, bir fısıltı halinde yine sahneye dökülürler. Artık kendimiz yoğun. Seyircilerimiz de kalmadı. Ama repliklerimiz, fısıldaşır dururlar sabaha kadar.

Gün ağarır, temizleyiciler gelir, replikler yerlerine kaçıır. Perde.

SON

"SERSEN KOCANIN KURNAZ KARISI İÇİN NE DEDİLER

"Haldun Taner b laboratuvar çalışması yapmış, hem u yatro yazarı, hem de ır tiyatro tarihçisi olarak geleneksel ti zun halka açık yanları araştırmıştır."

Kon
Devrim, 18-Kas

"Haldun Taner ço iyi bir buluşu başarıyla işlemiş, üç derece tatlı bir karşılaşma ortamı yaratıyor. Tomas Fasulye lünde Münir Özkul çok başarılı. Ayrı oynanış tarzlarına Mün olarak değil de Tomas Fşulyeciyan olarak girişindeki ince o ulaştığı ayrıntı zenginliğörülmemiş bir şeydi."

Mer
Yeni Dergi, 1 Ar

"Bu oyun tümüyle b nevi tiyatro içinde tiyatro eleştirisi, içinde yorumlanış niteliği taşıyor."

Sel
Cumhuriyet, 21 Ar

"Münir Özkul'un kişiliği de Haldun Taner'in usta kalemi şince bu başarıda önemli lr rol oynuyor."

Yaşar Na
Varlık, 1 Kas

"Türk Karagöünde, Ortaoyununda kişilik bulan, Ortaoyunu. yansıyan bu sentiz Haldun Taner'in sihirli aşamasıyla yepyeni bir e, lem kazanmıştır.Ruhları coşturan gerçek sanatçı Münir Özkul'un dav ranış ve sesind, tü